

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра загального мовознавства та іноземних мов

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № ____
від «____» _____ 2025 р.
Завідувач кафедри Болотнікова А. П.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 014 «Середня освіта»,
спеціалізації 014.02 «Середня освіта (Мова і література (англійська))»

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ З
ВИКОРИСТАННЯМ АВТЕНТИЧНИХ МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНИХ
СТРІЧОК НА МАТЕРІАЛІ МУЛЬТФІЛЬМУ «НІКЧЕМНИЙ Я 2»

Виконавець:

Студентка 4 курсу, групи 401-ГО
Голота Анна Олександрівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Король Тетяна Григорівна,

к. пед. н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Костенко Вікторія Геннадіївна,

к. філол. н., доцент закладу вищої
освіти, доцент кафедри

іноземних мов з латинською мовою
та медичною термінологією

Полтавського державного медичного
університету

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

ЗМІСТ

Реферат	
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ.....	7
1.1. Методичні засади опанування лексичним матеріалом в середній школі	7
1.2. Відеоматеріал як засіб навчання лексичного матеріалу	17
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТФІЛЬМУ «НІКЧЕМНИЙ Я 2»	29
2.1. Процедура відбору лексичних одиниць активного, пасивного й потенційного словників.....	29
2.2. Способи презентації нового лексичного матеріалу з використанням мультфільму «Нікчемний Я 2»	33
2.3. Комплекси вправ для тренування використання лексичного матеріалу	36
2.4. Методичні рекомендації щодо використання автентичних мультфільмів для навчання лексичного матеріалу учнів середньої школи	45
Висновки до розділу 2.....	48
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ	60

РЕФЕРАТ

БР: 71 с., 4 додатки, 52 джерела.

Сучасна методика викладання англійської мови активно використовує автентичні матеріали для створення максимально наближеного до реального життя мовного середовища. Одним із таких засобів є автентичні мультиплікаційні стрічки, які поєднують візуальні та аудіальні елементи, роблячи процес навчання цікавішим та сприятливішим для учнів. Мультфільм «Нікчемний Я 2» є прикладом такого ресурсу, що має значний потенціал для навчання словника англійської мови.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та практично розробити методику навчання учнів середньої школи англійськомовної лексики на матеріалі мультфільму «Нікчемний Я 2».

Об'єкт дослідження – процес навчання англійськомовної лексики за допомогою автентичних відеоматеріалів.

Методи дослідження: теоретичні – аналіз та синтез наукової, навчально-методичної літератури; емпіричні – системний аналіз лексичних одиниць в межах навчального матеріалу, узагальнення власного досвіду створення комплексу навчальних вправ.

Наукова новизна дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні методики навчання англійської лексики з використанням автентичного мультфільму «Нікчемний Я 2» як інструменту для вивчення реалістичної розмовної лексики. Це дослідження вперше систематизує лексичні одиниці розглянутого мультфільму для педагогічних цілей та пропонує конкретні вправи, які дозволяють інтегрувати лексичні особливості автентичного матеріалу в процес навчання.

Робота складається зі вступу, двох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (52 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи – 71 сторінка, основного тексту – 51 сторінка.

У першому розділі викладено теоретичні засади навчання іншомовної лексики, розглянуто підходи до використання автентичних відеоматеріалів.

У другому розділі представлено практичне використання мультфільму «Нікчемний Я 2» в навчанні лексичного матеріалу та запропоновано розроблений комплекс вправ.

Ключові слова: автентичний мультфільм, «Нікчемний Я 2», відеоматеріал, лексична компетентність, англійська мова, навчання лексики.

ВСТУП

Сучасна методика викладання англійської мови знаходиться в постійному пошуку інноваційних підходів залучення учнівської аудиторії до активної навчальної діяльності. Одним із таких засобів, до яких все частіше звертаються вчителі, є автентичні відеострічки, які поєднують візуальні та аудіальні елементи, роблячи процес навчання ефективнішим і цікавішим для учнів. З-поміж них особливо виокремлюються автентичні мультиплікації через динамічні сюжети, яскраве зображення та часто комічний характер.

Використання мультфільмів як навчального ресурсу суттєво покращує успішність діяльності на уроці, створюючи вмотивоване середовище для вивчення іноземної мови в сучасних умовах прогресу технологій та автентичних ресурсів. Використовуючи дидактичні можливості мультфільмів, не можливо оминати значну кількість словникового матеріалу, що використовується в англійськомовних стрічках. Вони охоплюють широкий спектр тем, що передбачає значний лексичний потенціал для навчання і може суттєво урізноманітнити основні підходи до засвоєння вокабуляру учнями.

У межах даного дослідження розглядаються можливості використання автентичного мультфільму «Нікчемний Я 2» як засобу навчання лексики учнів середньої школи.

Актуальність дослідження зумовлена потребою в пошуку ефективних й одночасно цікавих форм роботи, зокрема в умовах впровадження компетентнісного підходу. Дидактичний потенціал автентичних відео як сучасного засобу навчання досліджували С. В. Король, І. І Качур, Г. М. Карпенко, Т. М. Кравченко, А. М. Габовда. Обґрунтували важливість навчання лексики на матеріалі автентичних відео – О. В. Мудрик та О. В. Кирлик. Методисти О. В. Климова, О. Ю. Костюк, Т. І. Юрчук, Л. І. Дідик та Н. В. Павлиш запропонували комплексний підхід впровадження автентичних фільмів та мультфільмів в освітній процес. Однак, проблема використання автентичних мультиплікаційних стрічок в навчанні англійськомовного матеріалу учнів середньої школи все ще не є достатньо

розробленою. Отже, **актуальність обраної проблеми** дослідження зумовлена високим навчальним потенціалом автентичних мультиплікаційних стрічок та недостатньою розробленістю методик їх використання в процесі навчання англійськомовного лексичного матеріалу учнів середньої школи.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та практично розробити методику навчання учнів середньої школи англійськомовної лексики на матеріалі мультфільму «Нікчемний Я 2».

Досягнення поставленої мети вимагає розв'язання таких **завдань** дослідження:

- 1) визначити методичні основи навчання лексики учнів середньої школи;
- 2) охарактеризувати дидактичні переваги використання автентичних відеоматеріалів у навчанні лексики;
- 3) визначити принципи відбору лексичних одиниць до активного, пасивного та потенційного словників учнів;
- 4) проаналізувати способи презентації лексики з автентичного мультфільму;
- 5) розробити комплекс вправ для навчання лексики учнів 8 класу на основі мультфільму «Нікчемний Я 2» та укласти методичні рекомендації.

Об'єкт дослідження – процес навчання англійськомовної лексики за допомогою автентичних відеоматеріалів.

Предмет дослідження – методика навчання англійськомовної лексики з використанням автентичного мультфільму «Нікчемний Я 2».

Методи дослідження:

- аналіз та синтез наукової, навчально-методичної літератури з відповідної теми;
- системний аналіз лексичних одиниць у межах навчального матеріалу;
- узагальнення власного досвіду створення комплексу навчальних вправ.

Наукова новизна дослідження полягає в розробці та обґрунтуванні методики навчання англійської лексики з використанням автентичного мультфільму «Нікчемний Я 2» як інструменту для вивчення розмовної лексики. У дослідженні вперше систематизовано лексичні одиниці

розглянутого мультфільму відповідно до рівнів засвоєння (активний, пасивний та потенційний мінімуми) з урахуванням вікових та програмних вимог навчання. Розроблено комплекс вправ, спрямований на формування лексичної компетентності через поетапну роботу з відеофрагментами та запропоновано способи презентації нової лексики в межах автентичного середовища мультфільму.

Теоретична цінність роботи полягає у дослідженні методологічних основ навчання англійської лексики з використанням автентичних відеоматеріалів, таких як «Нікчемний Я 2». Розглянуто мовні та стилістичні аспекти лексичного наповнення мультфільму в контексті вікових особливостей учнів середньої школи.

Практична цінність дослідження полягає в розробці комплексу вправ для навчання англійськомовної лексики учнів 8 класу, що може бути використаний в аудиторній, позакласній або індивідуальній роботі. Подані матеріали можуть стати основою для наступних розробок фрагментів уроків, присвячених опануванню лексикою на основі автентичних відео.

Апробація. Частина роботи була опублікована в тезах доповіді на 77-ій науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (16–22 травня, 2025).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (52 позиції, з яких 18 – англійською мовою) та чотирьох додатків. Загальний обсяг роботи становить 71 сторінку, з них 51 сторінка – основного тексту.

Особистий внесок здобувача полягає у проведенні аналізу лексичних особливостей мультфільму та розробці методичних підходів для його використання в освітньому процесі. Автор самостійно підбрала та адаптувала лексичний матеріал для вивчення учнями 8 класу, розробила комплекс вправ для класної та позакласної діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

1.1. Методичні засади опанування лексичним матеріалом в середній школі

Протягом багатьох років, дослідники акцентували увагу на важливості граматичних умінь і навичок, не віддаючи належної уваги ролі словникового запасу у системі іншомовної лінгвістичної компетентності. Згодом, науковці виявили, що фокусування на граматиці не дає бажаних результатів, і значення вивчення нових слів, фраз та словосполучень набуло нового змісту. Вивчення іноземної мови неможливе без ознайомлення й опанування її лексичним складником, адже саме зі слів ми вчимося будувати нові фразові єдності. Як зазначав D. Wilkins – «Без граматики можна пояснити дуже мало, але без словникового запасу майже нічого» [51, с.111]. Кожне слово або словосполучення є невід’ємним компонентом, який посідає важливе місце в опануванні іншомовної лексичної компетентності, яка, у свою чергу, створює вагоме підґрунтя для розвитку вмінь говоріння, читання, письма та аудіювання загалом.

Лексична компетентність (ЛК) – це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній та динамічній взаємодії відповідних навичок, знань та лексичної усвідомленості [32, с. 16]. Набуття знань є передовим складником у формуванні ЛК та представляє уявлення учнів про:

- усні та письмові форми слів;
- їх денотативне та конотативне значення;
- граматичні властивості;
- наявність у певного слова антонімічного, омонімічного, паронімічного чи синонімічного відповідника;

- сполучуваність слова з іншими лексичними одиницями (лексична, синтаксична);
- прагматичне значення (доречність у соціальному контексті, стилістична функція);
- ключові поняття про структуру слова (корінь, префікс, суфікс);
- правила словотвору (конверсія, скорочення);
- спільність та розбіжність в порівнянні систем рідної та іноземної мов [32, с. 17].

Як зазначалося раніше, усі чотири види мовленнєвої діяльності не можуть існувати без елементарних знань про одиницю мовлення та її значення. На початковому етапі ознайомлення з лексичними одиницями, варто пам'ятати, що не лише кількість, а й якість лексичних знань має вирішальне значення.

Компонент ЛК, який є ключовим у встановленні мети навчання лексичного матеріалу – це лексична навичка. Її сутність полягає в автоматизованих репродуктивних та рецептивних мовленнєвих діях, що забезпечує коректне використання лексичних засобів у власному мовленні та розуміння лексичних елементів мовлення інших. Основною одиницею у процесі навчання виступає лексична одиниця (ЛО), яка може включати не лише окреме слово, а й стале словосполучення або цілісну мовну конструкцію.

У процесі формування ЛК виокремлюють рецептивні та продуктивні навички. Вони створюють основу для вільного володіння лексикою в говорінні, читанні, письмі та аудіюванні. Рецептивні навички – це сприймання та розуміння лексичних одиниць у мовленні інших. Розвиваються вони безпосередньо під час виконання вправ, спрямованих на розвиток читання та аудіювання, і забезпечують:

- розпізнання знайомих слів та конструкцій;
- інтерпретацію значення нових або багатозначних слів у контексті;
- розуміння фразеологізмів іноземної мови та емоційно-зabarвлених висловів;

- розпізнавання лексики у соціокультурному значенні.

Репродуктивні навички – це самостійні навички використання ЛО у власному мовленні на письмі або в усній формі. Опанування репродуктивними навичками вимагає від учнів таких регулятивних дій:

- правильне вживання слів і словосполучень відповідно до тематичних форм ситуацій спілкування;
- дотримання граматичних та лексичних норм;
- вживання у мовленні синонімів, антонімів, фразеологізмів та колокацій.

Останній складник ЛК – лексична обізнаність (*lexical awareness*), не є менш значущим, оскільки визначає рівень свідомого сприймання, розуміння та аналізу ЛО. Вона охоплює не лише знання про значення слів, а й усвідомлення їх морфологічної структури, граматичних особливостей, словотворчих зв'язків та вживання у контексті. Лексична обізнаність як інструмент ефективного засвоєння ЛО, дозволяє учням:

- глибше розуміти значення слів;
- помічати певні закономірності словотвору;
- розвивати лексичну здогадку;
- уникати лексичних помилок у власному мовленні;
- розвивати критичне осмислення стосовно лексики в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Викладене вище дозволяє зробити висновки, що опанування лексичною компетентністю потребує наполегливої та систематичної праці під час занять з іноземної мови. Оскільки, англійська мова має невичерпний та де-коли складний лексичний склад, Рада Європи розробила спеціальну шкалу рівнів володіння цією мовою (CEFR) [38] завдяки якій, користувачі іноземної мови (ІМ) можуть адаптувати потрібні їм знання відповідно до своїх особистих потреб (іноземна мова для академічних / професійних цілей тощо). В Україні розроблено сучасну програму вивчення ІМ згідно з наведеними європейськими стандартами, тому учні середньої школи (5-9 класи)

завершують своє навчання з рівнем “Elementary” (A2). Очікуваний словниковий запас учнів на поточному рівні повинен містити близько 1000–1200 слів, які охоплюють не лише побутові теми, а й теми дотичні до питань здобуття освіти та особистісного розвитку (розпорядок дня, риси характеру, традиції харчування, вільний час, подорожі, шкільне життя, охорона здоров’я, тощо).

Для того, щоб опанувати та закріпити вказаний обсяг слів, укладачі освітніх програм разом з авторами підручників розробляють методики навчання згідно з віковими та психологічними потребами учнів, з метою поглиблення їхніх лексичних умінь та навичок. У такий спосіб, навчальна програма потребує оптимального відбору лексичного мінімуму, який має відповідати цілям і змісту навчання іноземної мови в середній школі. Активний лексичний мінімум – це складник реального (наявного) словника та охоплює певний набір слів, словосполучень та фраз, якими учні оперують у своєму вираженні думок в усному та писемному спілкуванні.

Другим складником реального словника є – пасивний лексичний мінімум, обсяг якого учні сприймають та розуміють виключно на слух (при аудіюванні) та у письмовій формі (при читанні) [2, с. 12-13]. Під час відбору лексичного мінімуму у процесі навчання іноземної мови застосовуються певні критерії.

Серед головних критеріїв, О. Б. Бігич виділяє: *сполучуваність* (як здатність ЛО поєднуватись з іншими мовними елементами у зв’язному мовленні), *семантичну обґрунтованість* (відповідність ЛО ключовим темам відповідно до навчальної програми) та *стилістичну універсальність* (ЛО не обмежується використанням в межах конкретних стилів спілкування). Серед додаткових критеріїв з метою виділення більш значущих елементів для поновлення лексичного мінімуму, О. Б. Бігич вважає за доцільне враховувати такі: *частотність* (регулярність вживання ЛО), *полісемія* (наявність у слова кількох значень), *словотвірна та граматична функціональність* (здатність слова виступати в ролі конструктивного елемента мовлення) [3, с. 222].

Зазначені групи лексичного матеріалу знаходяться в постійному русі, тому що їхній обсяг збільшується завдяки накопиченню індивідуального мовного досвіду учнів. У такий спосіб, реальний словниковий запас формує основу для розвитку потенційного словника, до якого належать ті ЛО, які можуть бути зрозумілими при читанні чи аудіюванні без попереднього ознайомлення з ними. Тому, потенційний іншомовний словник за С. Ю. Ніколаєвою охоплює такі групи ЛО:

- інтернаціональні слова, подібні за звучанням, написанням або значенням до слів рідної мови (*computer, bank, biology, music, museum*);
- похідні та складні слова, які складаються з відомих учням компонентів (*help – helpful, care – careful, toothbrush, football, sunlight*);
- конвертовані слова (*name – to name, to drink – a drink*);
- нові значення відомих багатозначних слів (*book – бронювати, light – легкий, watch – годинник*);
- слова, про значення яких учні можуть здогадатися за контекстом (*she grabbed her coat and rushed out the door*) [23, с. 94].

Варто зазначити, що обрана іншомовна лексика повинна засвоюватися поетапно, де кожний етап має певні цілі навчання в рамках обраної теми заняття. У своїх методичних рекомендаціях такі автори як Л. П. Гапоненко, В. О. Пантелєєвої та М. А. Пабат виділяють три основні етапи засвоєння ЛО:

1) *семантизації*, на якому учні знайомляться з новими ЛО, досягають розуміння значення та звукової / графічної форми нових слів. Процес семантизації може відбуватися в різний спосіб з використанням різноманітних рецептивних та репродуктивних вправ: через контекст, за допомогою перекладу, із застосуванням візуальних засобів (картки, жести, міміка, предмети), тлумачення нової ЛО за допомогою ІМ (дефініювання, пояснення), за аналогією з іншими словами (словотворення, однокореневі слова);

2) *автоматизації* лексичних навичок учнів, де відбувається тренування й закріплення нових ЛО у мовленні. Завдання добираються відповідно до типу навичок (репродуктивні або рецептивні) та можуть бути: механічними

(повторення, підстановки, трансформації), комунікативними (ситуаційне мовлення), в ігровій формі (лексичні ігри, вікторини), з опорою на відео та аудіо матеріал;

3) *удосконалення* опрацювання учнями ЛО на рецептивному та продуктивному рівнях, що виявляється в ситуативному використанні під час висловлення власних думок як в процесі говоріння, так і в процесі виконання письмових завдань. Зазвичай, на цьому етапі учні повинні проявити своє творче мислення у вирішенні завдань, до прикладу: складання монологів та діалогів, творчі письмові роботи, перегляд відео фрагментів / прослуховування аудіо матеріалів з подальшим обговоренням або ситуативні рольові ігри [4, с. 125-126; 24, с. 51].

Слід звернути увагу на те, що шкільна програма освіти не обмежується конкретно складеним планом навчання, бо педагоги мають змогу вносити свої певні зміни в її зміст шляхом інтеграції різноманітних методик та розробок. Підібравши методи та підходи до навчання, які відповідають потребам певної категорії учнів, вчитель стимулює ефективність дій на уроці, що, у свою чергу, сприяє розвитку ключових мовленнєвих компетентностей. Застосування таких підходів до вивчення нових ЛО забезпечує обґрунтоване та послідовне засвоєння матеріалу учнями. Серед найбільш значимих, які сформувалися в історії методики викладання іноземних мов, прийнято виділяти три підходи: інтуїтивний, свідомо-зіставний та функціональний [3, с. 223-224].

Інтуїтивний підхід (*Intuitive Approach*) використовується у випадках повного занурення в іншомовне середовище, адже процес семантизації відбувається без участі рідної мови. Перебування учнів в оточенні іншомовного середовища в різних ситуативних контекстах дозволяє засвоювати нові ЛО через багаторазові повторення та імітування. Застосування інтуїтивного підходу розвиває такі вміння: розпізнавання закономірностей (виявлення та засвоєння повторюваних ЛО у пам'яті), прагматична інтуїтивність (виявлення та застосування конкретно обраних ЛО у конкретній комунікативній ситуації). Для опрацювання даного підходу

пропонуються вправи на розвиток іншомовної компетентності в аудіюванні та читанні, де увага зосереджується на розумінні загального змісту повідомлення, а не на безпосередньому аналізі кожної ЛО.

Свідомо-зіставний підхід (*Conscious-comparative Approach*) передбачає більш свідоме ознайомлення з новими іншомовними одиницями шляхом розкриття їх форми та значення через зіставлення з ЛО рідної мови. Ключові аспекти даного підходу: контрастний аналіз (порівняння словникового запасу іноземної та рідних мов, звертаючи увагу на подібності й відмінності в значеннях та вживанні), автоматизація вживання ЛО (використання некомунікативних вправ, відповідей на запитання). Суть цього підходу полягає в глибшому розумінні словникового складу ІМ, тому самостійність висловлювання знаходиться виключно в межах навчальної ситуації.

Функціональний підхід (*Functional Approach*) зосереджується на вивченні значення та функцій словникових одиниць у контексті. Значна увага приділяється глибокому розумінню способів використання певних ЛО з метою досягнення конкретних комунікативних цілей: визначення мовленнєвих функцій (розпізнавання ЛО та їх введення шляхом оформлення самостійної думки), ситуативність навчання (вивчення та закріплення ЛО, пов'язаних з конкретними комунікативними ситуаціями), розвиток іншомовної комунікативної компетенції (автоматизація знань на практиці шляхом доречного використання набутого словникового мінімуму). Цей підхід часто передбачає застосування комунікативних та умовно-комунікативних вправ як засобів створення реальної ситуації спілкування в межах заняття. Він допомагає розвивати практичні навички володіння словниковим запасом, при цьому сприяючи мотивації до реального спілкування на будь-яку тематику.

До сьогодні, наведені підходи не втрачають своєї актуальності у використанні на заняттях з ІМ. Водночас, зі стрімким розвитком суспільства, мова також змінюється і набуває нового значення для тих, хто її вивчає. Перед методистами постало завдання у розробці нових підходів до навчання, які б задовольнили чинні потреби соціуму. Був проаналізований ґрунтовний базис

науковців минулого, і, врешті, створений новий етап сучасних методичних підходів до вивчення ІМ.

Серед багатьох варіантів саме комунікативний підхід (*Communicative Approach*) став найбільш поширеним, адже його мета – розвиток комунікативних умінь і навичок для вільного володіння мовою, яка для мовця є іноземною. Відпрацювання лексичних навичок є одним з провідних етапів даного підходу, оскільки смислове та якісне наповнення думок мовця залежить від його словникового репертуару. У формуванні ЛК, комунікативний підхід має наступні переваги:

1) слово як інструмент досягнення комунікативної мети (не тільки систематичне заучування ЛО, а й активне застосування у відповідних ситуаціях);

2) мовні реалії (ЛО презентуються у певних контекстах, схожих на життєві обставини);

3) активне використання усталених виразів та мовленнєвих зразків (вивчення основних ЛО, які мають певне семантичне забарвлення, характерне носіям мови).

Типи вправ, які розглядаються в межах даного підходу мають умовно-комунікативну та комунікативну природу, до прикладу можна віднести: складання діалогів за поданим зразком, завершення речення / діалогу, постановка запитання та відповіді, розігрування рольових ситуацій, створення власних оповідань / текстів з опорою на вивчену лексику тощо. Уміння виражати свої думки та почуття є ключовим завданням даного підходу, тому учні навчаються долати труднощі та не боятися комунікативних невдач задля сприятливого спілкування в реальних умовах.

Ще один, ефективний підхід у формуванні ЛК, метод навчання на основі задач (*Task-Based Approach*) спрямований на виконання реальних ситуативних завдань з метою покращення мовленнєвих компетентностей учнів. Цей підхід вимагає активної участі в практичному процесі використання ІМ, і таким

чином лексичні навички посідають центральне місце в формуванні певних завдань заняття. ЛК у межах даного методу формується таким чином:

- 1) засвоєння ЛО відбувається у процесі вирішення завдань, які максимально відтворюють життєві ситуації, у які можуть потрапити учні;
- 2) концентрування уваги на процесі виконання поставленого завдання, тобто мова слугує інструментом вирішення задачі;
- 3) поступовий перехід від простих до складних мовних завдань, де учні мають змогу закріплювати свої лексичні навички в межах визначеного мовленнєвого контексту.

Оскільки комунікативна діяльність є важливим чинником цього підходу, то з самого початку застосовуються умовно-комунікативні та комунікативні вправи, наприклад: класифікація ЛО за категоріями, зіставлення слів з їх визначенням, використання нової лексики в конкретній ситуації (розмова в аеропорті, кафе), написання речень / текстів з новими ЛО. Як і комунікативний підхід, метод навчання на основі задач спирається на вивчення ІМ через говоріння, що має на меті розкрити мовленнєвий потенціал мовця, а отже повномірне формування цих навичок залежить від комплексного засвоєння лексичного матеріалу.

Одним з найефективніших та обговорюваних сучасних методів навчання є CLIL (*Content and Language Integrated Learning*), за якого в урок ІМ інтегрується навчальний зміст з інших предметів учнів (наприклад, фізики, географії, історії, зарубіжної літератури тощо). Він передбачає одночасне засвоєння як іноземної мови, так і предметного складника, тобто мова слугує засобом отримання знань. Використання такого методу створює умови для вивчення різноманітного спектру лексичних тем, а отже передбачає розвиток ЛК учнів в різних напрямках діяльності. До цілей CLIL у формуванні ЛК можна віднести такі: поповнення лексичного запасу у ході вивчення автентичних міжпредметних тем (наприклад, “*natural disasters*”, “*air pollution*”, “*history of the Middle Ages*” та інші); розвиток обізнаності у різноманітності лексичних форм в межах певної міжпредметної галузі;

формування іншомовного вокабуляру учнів з цікавих для них тем; поступове введення нових ЛО шляхом вдосконалення вмій читання, письма, аудіювання та говоріння. Типи вправ, які охоплює CLIL, здебільшого мають умовно-комунікативний або комунікативний характер, наприклад: підписування схем, діаграм або малюнків необхідними ЛО; заповнення пропусків у тексті новими ЛО; розігрування комунікативних ситуацій; творчі міні-проекти та презентації.

Впровадження предметно-інтегрованого підходу CLIL, дозволяє суттєво підвищити зацікавленість учнів у вивченні ІМ, сформувати в них здатність свідомого та вільного застосування мовленнєвих знань на практиці. Загалом, ця методика сприяє формуванню та вдосконаленню лексичних навичок учнів [31, с. 166-167].

Формування ЛК є однією з головних цілей вивчення ІМ в умовах середньої школи. Вона передбачає оволодіння рецептивними та продуктивними вмінням, а також розвиток лексичної обізнаності. Засвоєння лексики має відбуватися поетапно – від первинного ознайомлення зі значенням слова до його вживання у власному мовленні учнів. Важливе місце у засвоєнні лексики визначає її поділ на активний, пасивний та потенційний мінімуми, що дає змогу адаптувати навчання до рівня мовної підготовки учнів.

При доборі лексичного матеріалу необхідно враховувати такі показники, як частотність, багатозначність, словотворення та функціональна нейтральність. Ефективну реалізацію навчання лексики забезпечують різні методичні підходи, серед яких: інтуїтивний, свідомо-зіставний, функціональний, метод на основі завдань (*Task-Based Approach*) та CLIL. Застосування цих підходів сприяє поступовому засвоєнню нових ЛО, а також їх практичному використанню в умовах наближених до іншомовного спілкування.

1.2. Відеоматеріал як засіб навчання лексичного матеріалу

Сучасний освітній процес з викладання ІМ змінив свою траєкторію з постійного заучування до її сприйняття в невимушеному середовищі, акцентуючи увагу на рівномірному розвитку складників іншомовної компетентності. На заняттях в середній школі, учні працюють із сучасними підручниками, доповненими друкованими та аудіоматеріалами. Попри ефективність таких ресурсів у розвитку мовленнєвих навичок, педагоги дедалі частіше залучають додаткові засоби для підвищення зацікавленості учнів в освітньому процесі. Одним з таких засобів, що набуває великої популярності, є використання автентичних відеоматеріалів як інструменту підвищення ефективності в навчанні ІМ загалом та лексичного матеріалу, зокрема.

Слово *«автентичний»* походить з давньо-грецької, що означає *«справжній, дійсний»*. Саме поняття *«автентичність»* набуло поширення в методиці викладання ІМ з використанням комунікативних методів. Сутність автентичних матеріалів полягає у тому, що вони не є спеціально розробленим продуктом для навчання мови, а є продуктом носіїв мови для них самих, тобто не мають методичних засад та функцій [6, с.14]. Зокрема, відеоматеріал автентичного характеру є наближеним до живої мови спілкування та природніх ситуацій в іншомовному середовищі, адже передає не тільки лексичний і граматичний зміст, а й інтонацію мовців, їх міміку та жести. На думку В. Tomlinson, відео є цінним інструментом, оскільки забезпечує багатоканальне сприйняття мови – візуальне, слухове та контекстуальне [50, с. 338]. Доведено, що більшість людей запам'ятовує 5% почутого і 20% побаченого, тому одночасне поєднання аудіо та відео інформаційного навантаження зумовлює запам'ятовуваність до 40-50% [12, с. 6-7]. Тож, застосування таких сучасних засобів навчання є необхідним для формування комунікативних навичок і вмінь, що становлять мету всього освітнього процесу.

До спеціальних автентичних відеоматеріалів, використаних вчителями для формування й удосконалення іншомовної компетентності можна віднести

різного типу телепрограми, документальні фільми, художні фільми, мультфільми та серіали. Важливим фактором для застосування відео у процесі навчання, є покращення лексичних навичок учнів, адже фільми, мультфільми або серіали можуть сприяти цьому завдяки пред'явленню одиниць мови в контексті. Окрім опанування лексичними навичками, відеоматеріал сприяє розвитку вмінь аудіювання, читання і письма, оскільки застосування такого засобу навчання сприяє формуванню як рецептивних, так і репродуктивних навичок і вмінь учнів. Як зазначають І. М. Свириденко та О. Є. Кравець, для того щоб, такий підхід до навчання став насправді ефективним, учитель повинен детально продумати кожен крок роботи, адже відеоматеріал повинен слугувати джерелом проблемності та стимулом до самостійної активності. Дослідники уточнюють, що учні не повинні залишатися пасивними спостерігачами. Важливо, щоб кожен виступав активним учасником аналізу та обговорення побаченого відеоматеріалу. За таких умов, можна досягти бажаних результатів: підвищення зацікавленості, зростання їхньої мотивації до навчання та ефективного засвоєння навчального матеріалу [29, с. 61].

Отже, за допомогою автентичних відеоматеріалів як інноваційних засобів навчання ІМ, можна урізноманітнити процес подачі нової інформації та покращити лексичні й граматичні навички, удосконалити мовленнєві вміння в говорінні, письмі, читанні та аудіюванні. До того ж, відеоматеріали виступають ефективним засобом підвищення активності учнів, оскільки викликають інтерес до освітнього процесу.

Як зазначалося раніше, ЛК складає основу для розвитку інших компетентностей, і без її постійного вдосконалення інші навички й уміння не зможуть продуктивно існувати в мовленні учнів. Загальновідомі методи та підходи у вивченні нових слів інколи втомлюють учнів, їх рівень зацікавленості у вивченні ІМ починає знижуватися. Щодо вирішення поставленої проблеми, методисти дійшли висновку, що автентичний відеоресурс зможе залучити якомога більше учнів пізнавати та розвивати свій активний та пасивний лексичні мінімуми ІМ. Автентичні відеострічки, які

вважаються засобом розваги для школярів, справді можуть стати у нагоді вчителям, адже мають захопливі сюжети та візуальні ефекти, що приваблюють юних глядачів.

Цікаві відеострічки можуть бути не тільки розвагою – вони також відіграють суттєву роль у засвоєнні нових слів та фраз, поновлюють словниковий запас; сприяють інтуїтивному та всебічному сприйняттю лексичного матеріалу [17, с. 202]. Було проаналізовано основні переваги використання відеоматеріалів в середній школі, завдяки яким вчителі мають змогу розробити креативний план уроку з використанням засобів такого плану подачі нової лексики.

Перше, з чим стикаються учні при перегляді, це вимова носіїв, яка теж є важливим аспектом у вивченні лексики з фонетичної точки зору. Різноманітні акценти та говірки створюють оболонку пасивного знаходження учнів в природному мовному середовищі, тому що вони виступають тільки як слухачі, але не беруть безпосередньої участі в діалозі. У режимі спостерігача вони навчаються сприймати автентичну мову персонажів, які належать до певних мовних регіонів, і в той же момент, запускається усвідомлення фонетичних явищ ІМ. Такий процес навчання допомагає закарбовувати в пам'яті правильну вимову нових слів для подальшого практикування в своєму вжитку.

Наступне, на що варто звернути увагу, це різноплановість та варіативність тематики сюжетів автентичних стрічок. Майже кожен фільм, мультфільм або серіал є по-своєму унікальним художнім продуктом, який зазвичай сконцентрований на певній проблемі, а отже лексичне наповнення теж прив'язане до тематики сюжету. Наприклад, якщо запропонувати учням до перегляду відео наочність з головною проблематикою як взаємостосунки між людьми, вони зможуть опанувати значну кількість корисних слів для повсякденного вжитку. Такі слова або сталі вирази як *get married*, *close friend*, *couple*, *meet*, *get to know*, *flatmate* та інші, учні зможуть легше опрацювати, адже такий вокабулярний комплекс пов'язується з контекстуальними реаліями їхніх життєвих ситуацій [13, с. 70]. Звідси впливає думка, що демонстрація

певних лексичних груп за допомогою відео наочності підвищує ефективність використання нових ЛО у різних сферах спілкування.

Суттєвою перевагою використання автентичних стрічок також є виховний характер цих засобів навчання. Зазвичай у центрі сюжетів порушуються проблеми добра і зла, де головні герої протистоять негараздам, допомагають іншим та навіть рятують світ. Таким чином, окрім функцій удосконалення іншомовної компетентності, відеоматеріал спонукає учнів до різних роздумів, здогадок і міркувань стосовно лінії автентичного сюжету. До того ж, варто зазначити соціокультурний аспект, який може бути виражений у відеоматеріалах у вигляді традицій, звичаїв та поведінки носіїв мови, що вивчається. Учні мають змогу детально вивчати іноземні культури прямо на заняттях, що є передумовою успішної комунікації в іншомовному культурному середовищі. Це сприяє розвитку соціокультурної компетентності, яка є невід'ємним складником іншомовної комунікативної компетентності.

Відомо, що від цілісного сприйняття матеріалу учнями залежить те, як вони його запам'ятають, і в тому числі, це вплине на відтворення нових ЛО в їхній свідомості. Як було зазначено раніше, при перегляді автентичного матеріалу, активуються важливі сенсорні канали сприйняття інформації (зоровий і слуховий). Тож, коли діти переглядають фільм, мультфільм та інші засоби подачі словникового запасу, вони не лише чують зміст повідомлення, як от при аудіюванні, але й спостерігають за виразом обличчя, мовою тіла та відтінками інтонації, що передає додаткове смислове навантаження. У такому випадку, одночасне залучення декількох каналів сприйняття слугує розширенню стійкої уваги, тобто набутті когнітивних навичок мозку людини, і з чим засвоєння лексики стає ефективнішим [16, с. 166].

Окрім активізації розумових центрів сприйняття, важливим чинником використання такого типу матеріалів є емоційна залученість учнів у процесі перегляду стрічок. За даними психологів, дитяча психіка є вразливішою до зовнішніх чинників, тобто вони здатні глибше сприймати дійсність

навколишнього середовища через становлення своєї особистості. Вони здатні стрімко реагувати на різні подразники, тому саме автентичні стрічки містять не лише смислове навантаження, а й емоційний вплив виражений героями сюжетів. Такі фактори як співпереживання героям, сум чи захоплення подіями глибоко відкладаються у свідомості дітей й апелюють до емоційної пам'яті, яка, у свою чергу, є невід'ємною передумовою формування довготривалих зв'язків у свідомості. Емоційна залученість також здатна впливати і на рівень мотивації учнів. Якщо вони мають позитивні настрої щодо запропонованого вчителем відеоматеріалу, то процес проведення такого заняття буде цікавим, інтенсивним і мотивувальним до розв'язання завдань пов'язаних з конкретним відеоресурсом.

Також до переваг автентичних матеріалів можна віднести продуктивність їх використання в позаурочний час. Застосувавши такий підхід на занятті, вчитель може запропонувати домашнє завдання у вигляді перегляду наступних подій відеоматеріалу і додаткових вправ за відеосюжетом. Учні зможуть самостійно опановувати такий формат роботи, навчитися розпізнавати та аналізувати лексику в індивідуальному порядку через спеціально розроблені завдання, адже опрацювання поза уроками сприяє кращому закріпленню набутих знань. Через вдосконалення здібностей завдяки такому підходу, набуті навички роботи з відеострічками стануть корисними для пізнання лексики з інших інформаційних ресурсів. Учні зможуть автоматично переносити сформовані стратегії на невідому лексику, що є наслідком плідної роботи з ЛО, а отже цілі формування ЛК буде досягнуто.

Окрім позитивних аспектів роботи з автентичними стрічками, існують і певні недоліки, які вчителю варто врахувати перед тим, як розробляти заняття за відеоматеріалами. Процес пошуку потрібного матеріалу може займати тривалий час, адже він повинен збігатися з інтересами та вподобаннями учнів, відповідним рівнем володіння мовою та навчальними цілями. У своєму дослідженні, Л. В. Роєнко доводить, що якщо аудіовізуальний матеріал є актуальним для конкретної групи учнів, вчитель повинен мати можливість для

розробки детального плану уроку, що також є довготривалим процесом. У випадку, якщо вчитель обмежений в часі на підготовку, він може скористатися готовими дидактичними матеріалами [28, с. 218].

Другий суттєвий недолік використання автентичних стрічок, може проявитися через не якісно спланований хід уроку це – пасивний перегляд.

Для ефективного закріплення нової лексики у пам'яті, учні повинні взаємодіяти з відео через адаптовані вправи, інакше звичайний перегляд без активізації розумової діяльності не дасть поштовху до засвоєння нових ЛО. Тому, на етапі перегляду важливо, щоб учні мали чіткі інструкції роботи з автентичними стрічками, що зосередить їхню увагу на отриманні знань через аудіовізуальний контекст [22, с. 88].

Також складнощі можуть виникнути при сприйнятті самого відеоматеріалу у культурному контексті. Не зважаючи на наявність потрібного лексичного матеріалу, в автентичних матеріалах можуть траплятися культурні іншомовні реалії, певний гумор або норми поведінки, які будуть не зрозумілі для учнів. З одного боку, інтеграція в культурні цінності носіїв мови є важливим для розвитку обізнаності зі звичаями народу, мова якого вивчається, але через автентичний характер мовних явищ, засвоєння нових ЛО може дещо ускладнитися. Щоб запобігти певним ускладненням сприйняття і не правильного використання нової лексики, вчитель має на меті забезпечити належний переклад, порівняння з культурою рідного краю, дібрати відповідні синоніми в ІМ тощо.

Ознайомлення з ефективними рисами використання автентичних відеоматеріалів з урахуванням проблемних місць даного підходу підводить до вирішення наступного етапу у розробці занять – пошук і відбір потрібного відеосюжету. Для того щоб, зрозуміти які відеострічки варті опрацювання, треба проаналізувати їх за конкретними критеріями відбору матеріалу для учнів середньої школи. Н. В. Павлиш пропонує низку вимог для детального опрацювання відео, серед яких: вимоги до сюжету, мовленнєвих ліній персонажів, варіативності мови, тривалості відео та його змісту [25, с. 12-13].

Важливо бути обізнаним у вподобаннях учнів – які сучасні автентичні стрічки вони обирають найчастіше до перегляду в вільний час. Після ознайомлення з варіантами перше, на що треба орієнтуватися у виборі стрічок – їхній жанр та структура. Сюжетний складник повинен чітко простежуватися в діалогах героїв задля кращого розуміння під час опрацювання.

Другий критерій від якого залежить подальша успішність у засвоєнні нової лексики це – мовлення персонажів. Оскільки лексичний багаж не засвоюється швидко, особливо на низьких рівнях володіння ІМ варто обирати відеофрагменти з чітким мовленням і помірною швидкістю вживання реплік. Занадто швидке мовлення або складний акцент не відповідають навичкам та рівню іншомовної мовленнєвої компетентності учнів середньої школи, тому відеоматеріал з такими характеристиками не дасть бажаного результату, а навпаки створить труднощі і непорозуміння. А щоб полегшити процес вивчення ЛО, багато дослідників та методистів звертаються до використання субтитрів на заняттях за відеоматеріалами.

Сприймання лексичного матеріалу на слух є запорукою формування вмінь аудіювання, але якщо мета навчання полягає у збільшенні лексичного мінімуму, то в більшості випадків субтитри слугують допоміжним інструментом. У дослідженні М. F. Teng, було перевірено результати опрацювання відеофрагментів з використанням/без субтитрів, що показало суттєву різницю – перегляд з субтитрами виявся ефективнішим ніж звичайний перегляд без їх залучення. Вони паралельно з усним мовленням на екрані, перетворюють його у візуальний текст, чим спрямовують увагу на розпізнавання та запам'ятовування графічної форми й значення нових ЛО [48, с. 9].

Під вимогами до мовного матеріалу розуміється його лексична доступність і цілеспрямованість. Важливо, щоб учні розпізнавали більшість лексики з обраних відео, які можуть містити вже знайомі для них слова та словосполучення зі шкільного курсу вивчення мови. Нові ЛО повинні відповідати темам та сферам вивчення ІМ на звичайних заняттях, бути

актуальними для реалій вжитку учнів. У випадку якщо відеофрагменти наповнені жаргонізмами або вигуками, їх наявність повинна бути дещо обмежена або достатньо зрозуміла для учнівської аудиторії [25, с. 13]. До того ж, варто пам'ятати про обсяг нових ЛО – відеоматеріал не повинен містити надмірну кількість лексики (в середній школі на один урок репрезентація становить 5-6 нових слів) і складних виразів.

Тривалість відеосюжетів не повинна перевищувати 10-15 хвилин урочного часу. Задля зручного оперування автентичним матеріалом, рекомендується поділити його на частини з можливістю повторного перегляду під час виконання дидактичних вправ. Підтримуючи думку, щодо оптимальної тривалості відеоматеріалів, J. Sherman наголошує, що розділені відеофрагменти з невеликим обсягом часу, будуть повністю забезпечувати цілі уроку, адже дозволять зосередитися на виконанні завдань без втрати уваги та перенавантаження пам'яті учнів [46, с. 2].

Вимоги до змісту відеострічок виявляються у типовості показаних ситуацій відведених для перегляду. Необхідно урахувати чи зміст відповідає реальним життєвим обставинам, з якими учні можуть зіткнутися в побутовому спілкуванні, подорожах чи навчанні. Правильна змістовність також залежить від її логічної послідовності. Як зазначалося раніше про розподілення відеоматеріалу, його послідовні частини повинні мати чіткий початок, розвиток подій і логічну кінцівку. Дотримуючись вимог щодо побудови змісту, вчитель допоможе учням краще сприймати тему уроку та структурувати її у свідомості.

Після того як потрібний автентичний ресурс було дібрано, перед вчителем стоїть завдання сформулювати процес роботи на уроці. Складання процесу навчання нової лексики за даним допоміжним ресурсом передбачає спеціальну методичну організацію. У сучасній методиці викладання ІМ більшість дослідників, такі як О. В. Мудрик [22], Н. В. Павлиш [25], О. О. Мельник [21], V. Ruusunen [45], А. F. Rustambekovna [44] виділяють три основних етапи для роботи з відеоматеріалами: переддемонстраційний (*pre-*

viewing activities), демонстраційний (*while-viewing activities*) та післядемонстраційний (*post-viewing activities*). Основне завдання побудови уроку за такою схемою полягає у забезпеченні цілеспрямованості заняття, використовуючи наявний потенціал автентичних джерел.

На першому, переддемонстраційному етапі важливо налаштувати та вмотивувати учнів до навчальної діяльності. Відбувається попереднє ознайомлення з відеоресурсом та лексичним матеріалом до нього. Також можливе повторення лексики, яку учні вивчали на минулих заняттях без використання відео, з метою актуалізації опорних знань до перегляду. На даному етапі можна використати такі завдання для введення учнів в тему заняття: передбачення сюжету за заголовком, списком лексики або фото/відео фрагментом; використання вправ *'match words with definitions'* за допомогою карток або ілюстрацій; подолання труднощів вимови через прослуховування та повторення за спікером/вчителем; перевірка розуміння слів за допомогою прикладів та вправ *'fill in the gaps'*.

Під час безпосереднього перегляду фрагментів учні знайомляться з використанням слів та словосполучень носіями мови, що забезпечує первинне розуміння і закріплення на основі переддемонстрації. Демонстраційний етап включає активізацію діяльності учнів у виконанні завдань під час перегляду кожного фрагменту. Зазвичай етап демонстрації поділяється на 2-3 частини в залежності від цілей уроку та складається з першої та другої серії перегляду [29, с. 62]. Під час першого перегляду розвивається узагальнене розуміння сюжету, учні дізнаються про персонажів, основну ідею та проблематику відеоматеріалу. Другий перегляд потребує детального опрацювання, а саме вилучення ключових слів з можливістю створення пауз між репліками/фрагментами, аналізу в контексті з фокусом на графічну і фонетичну форму ЛО. На даному етапі, вчитель може застосувати різноманітні лексичні вправи, наприклад: заповнення пропусків потрібними словами або виразами; відповіді на запитання за змістом подій використовуючи нові ЛО; знаходження у відео слів, які пов'язані з тематикою

заняття; доповнення реплік персонажів новими ЛО; пошук антонімів у відеофрагменті.

На заключному післядемонстраційному етапі роботи з автентичними відео, учнівська діяльність закріплюється виконанням репродуктивних вправ. Вони показують свої набуті лексичні знання методом переведення пасивних знань в своє активне вживання і додатково розвивають комунікативні вміння. Основні дії передбачають використання нових ЛО в письмових та усних завданнях, обговорення відео-фрагментів з інтеграцією нових ЛО у нові практичні контексти. На заключному етапі доцільно використовувати такі вправи як: обговорення головних подій, персонажів з акцентуванням на нову лексику; рольові ігри, засновані на сюжеті з вживанням вивченої лексики; написання діалогу між персонажами; написання твору або відгуку; застосування інтерактивних лексичних ігор як контролю знань з використанням відповідних інтернет-платформ (Mind-map, Quizlet, Kahoot!) [30, с. 104].

Отже, автентичні відеоматеріали визначено ефективним засобом навчання лексичного матеріалу в середній школі, оскільки вони забезпечують багатоканальне сприйняття інформації (слухове, зорове, контекстуальне), підвищують внутрішню мотивацію способом емоційного залучення. Такий формат навчання дозволяє формувати як рецептивні, так і продуктивні лексичні уміння.

Водночас, ефективність освітнього процесу за відеоматеріалами залежить від відповідності сюжету рівню підготовки учнів, чіткого планування перегляду (перед-, під- та після переглядова діяльність) та якісного семантичного опрацювання ЛО. Успішне засвоєння лексики з автентичних стрічок потребує поєднання навчальних і виховних функцій, а також уваги до можливих труднощів розуміння автентики. Визначено, що застосування субтитрів та тематично релевантних відеофрагментів значно покращує якість засвоєння лексичного матеріалу.

Висновки до розділу 1

Лексична компетентність посідає важливе місце в системі формування іншомовної компетентності, оскільки забезпечує змістову наповненість мовлення для вільного спілкування в іншомовному середовищі. Вона охоплює володіння лексичними одиницями – словами, словосполученнями, фразеологізмами, з урахуванням їхнього значення та використання в різних контекстах. Для її формування важливо не тільки завчити окремі значення слів, а й навчитися їх використовувати у різних комунікативних ситуаціях. Ефективне навчання лексики потребує поетапного опрацювання: семантизації, автоматизації та продуктивного вдосконалення в мовленні. Для досягнення мети навчання важливо дотримуватися добору лексики відповідно до критеріїв частотності, стилістичної нейтральності, сполучуваності та словотворчої активності. У сучасній методиці викладання іноземних мов особливої актуальності набуває пошук ефективних засобів навчання лексичного матеріалу, одним з яких є автентичні відеострічки.

Використання відеоматеріалів як дидактичного ресурсу зумовлене його поліфункціональністю, мотиваційним потенціалом та здатністю створювати ситуації, які є наближеними до реального мовного середовища. За допомогою яскравої наочності, музичного та мовленнєвого супроводу, відеофрагменти сприяють глибшому засвоєнню лексичних одиниць через одночасну активацію слухового та зорового каналів сприйняття. Доведено, що застосування таких відео підсилює запам'ятовування нової лексики, забезпечує мотиваційний та виховний аспект навчання, стимулює мовленнєву активність і формує навички її активного вживання.

Автентичні відеострічки мають низку переваг: відображають живу мову носіїв, демонструють моделі соціокультурних контекстів, а також сприяють формуванню мовленнєвої здогадки. Для того, щоб досягти педагогічного ефекту необхідно дотримуватися методичних вимог для відбору та використання відеоматеріалу на уроці. Зокрема, до них належать відповідність

віковим особливостям учнів, рівню мовної підготовки, мовленнєвим цілям уроку, тривалості сюжету та жанровій специфіці.

Методично доцільним є побудова уроку з опорою на три основні етапи роботи з відеоматеріалом – до перегляду, під час перегляду та після нього. Кожен етап супроводжується виконанням відповідних лексичних завдань – рецептивних, репродуктивних або продуктивних – у залежності від цілей уроку. Підготовчий етап спрямований на вирішення мовних і змістових труднощів та активізацію лексичних знань. Етап перегляду реалізує завдання щодо формування рецептивних лексичних навичок, зосереджуючи увагу на ключових словах та словосполученнях. Після переглядові види роботи спрямовані на активне закріплення нової лексики в продуктивному мовленні, зокрема через виконання творчих робіт, ситуативних ігор, дискусій тощо.

Отже, теоретичні засади використання автентичних відеострічок у навчанні лексики виявляють потенціал даного ресурсу як допоміжного засобу інтенсивного залучення у навчальний процес, формування навичок лексичної компетенції, підвищення мотивації до вивчення іноземної мови та розвитку інших видів мовленнєвої діяльності.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
АНГЛІЙСЬКОМОВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ
З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТФІЛЬМУ «НІКЧЕМНИЙ Я 2»

2.1. Процедура відбору лексичних одиниць активного, пасивного й потенційного словників

ЛК як важливий компонент іншомовної комунікативної компетентності потребує змістовного групування лексики в залежності від її значення на певному тематичному етапі вивчення мови. Тож, автентичні відеоматеріали, такі як мультфільми не є виключенням при відборі потрібної та корисної лексики, адже вони є джерелом живого мовлення й інструментом мотивації до вивчення нових ЛО. При аналізі мультфільму, першочергово варто звернути увагу на те, якого рівня лексичний матеріал переважає, щоб розуміти його цінність для подальшого застосування. Рівень мовної підготовки в середній школі, а в межах даного дослідження – учнів восьмого класу, відповідає рівню А2+ за Загальноєвропейською шкалою CEFR [38, с.131], тому відбір нових ЛО повинен здійснюватися з урахуванням дескрипторів цього рівня, змісту навчальної програми, інтересів та психологічних особливостей учнів.

Як зазначалося раніше, у методиці викладання ІМ в загальноосвітніх закладах традиційно застосовують поділ лексики на три основні групи в залежності від ступеня їх засвоєння та використання: активний, пасивний та потенційний словники. Використання такого поділу зумовлює ефективність планування роботи з новими ЛО на різних етапах навчання.

Головним із видів словникових запасів виступає активний словник, сутність якого полягає в систематичному й активному використанні його одиниць в усному та письмовому мовленні. Він складається з тих ЛО, якими можна легко оперувати для досягнення певних комунікативних цілей, адже зазвичай такі одиниці пов'язані зі сферою інтересів учнів та їхнім життєвим досвідом. У той час як пасивний словник функціонує лише в межах рецепції,

адже учні повинні лише розпізнавати почуте при аудіюванні та сприйняте при читанні. Розширення пасивного словника є обов'язковою умовою у формуванні як активного, так і в подальшому навчанні потенціального словника. Даний шар лексики уможливує перевищення поточного лексичного рівня, адже завдяки базовим знанням активної і пасивної лексики учень має змогу сприймати нові одиниці через контекст навчального матеріалу. Розвиток потенційного мінімуму використовується для мовного збагачення та мотивації учнів, і залучається у ненав'язливій формі (часто через вправи на читання та аудіювання).

Відбір лексики до типів словників дозволяє визначити з широкого спектру використаних слів та словосполучень в мультфільмі конкретно ті, які найбільш відповідають навчальним умовам розроблених програм навчання.

Оскільки у восьмому класі учні невимушено переходять від базового рівня володіння мовою до рівня самостійного користувача (B1), то лексична компетентність відіграє ключову роль у цьому процесі, адже зростають вимоги до її обсягу та стилістичної різноманітності. Проаналізувавши лексичний мінімум автентичного мультфільму «Нікчемний Я 2», можна дійти висновку, що запропонований матеріал буде сприяти формуванню мовленнєвих навичок та вмій через практичні мовні ситуації.

У процесі розробки комплексу вправ з використанням мультфільму було враховано загальноприйняті принципи вилучення лексичного мінімуму, що дозволяють структуровано відібрати лексику для активного, пасивного та потенційного словників. Відібрані ЛО відповідають таким основним вимогам:

1) **Сполучуваність.** Відібраний лексичний матеріал демонструє здатність активно поєднуватися з іншими словами в межах різних мовленнєвих ситуацій. Наприклад, слово *'party'* може входити до словосполучень *have a party, birthday party, surprise party*; прикметник *evil* – до *evil plan, evil laugh, evil character*; прикметник *nervous* – до *feel nervous, get nervous* або *nervous about something*.

2) **Семантична цінність.** ЛО належать до актуальних тем, що розглядаються в межах чинної програми з англійської мови та відтворюють актуальний зміст для підлітків 13-14 років. Лексичний матеріал з мультфільму охоплює вираження емоцій (*nervous, scared, go nuts*), взаємини між людьми (*date*), риси характеру (*evil, phony, weird*), події та ситуації (*throw a party, step up, take over*).

3) **Стилістична необмеженість.** Вилучені слова й словосполучення вживаються в нейтральній або розмовній обстановці, що відповідає звичайному спілкуванню носіїв англійської мови. Жоден із конкретних стилів не є домінуючим, тому це є суттєвою перевагою використання автентичного матеріалу для занурення в мовне середовище.

4) **Частотність.** Більшість одиниць відібраної лексики часто зустрічається в мовленні носіїв. Особливо варто звернути увагу на ЛО, які стосуються опису почуттів, емоцій, особистісних якостей, що незмінно використовуються в автентичних матеріалах або міжособистісному спілкуванні.

5) **Багатозначність.** Деякі слова та вирази мають кілька значень або можуть використовуватися в різних комунікативних ситуаціях, що в подальшому засвоєнні створює можливість для ширшого розуміння контексту та розвитку лексичних асоціацій. Наприклад, вираз '*go nuts*' може мати протиставне значення – «розгніватися», і залежно від ситуації мовлення розумітися як «бути в нестямі». Слово '*rule*' може використовуватися як іменник – «правило», або виступати у ролі дієслова – «керувати».

6) **Словотворча й граматична продуктивність.** Відібраний лексичний мінімум має словотвірний потенціал (наприклад: *rule – ruler, ruling; evil – evilness; stop – stoppable, unstoppable*), що розвиває здатність оперування великою кількістю потенційного словникового запасу.

Повний перелік відібраних ЛО до відповідних словників наведено в додатку А.

Перелік активного словника демонструє перевагу над іншими типами та показує насиченість тексту мультфільму лексикою від базового рівня А1 до дещо вищого В1. Це є суттєвим показником для використання досліджуваного фільму саме у 8 класі, адже учні на даному етапі навчання досконало використовують базову лексику, знання якої підсилюються проміжним рівнем А2+, що і є передумовою залучення матеріалу на рівні В1 з додаванням ідіоматичного матеріалу. Пасивний словник містить перелік тих одиниць, які є менш важливими для особистого вжитку учнів на даному етапі навчання, але розуміти та сприймати їх у контексті буде становити базу для активного вживання на більш просунутих рівнях.

Лексичний обсяг даного мультфільму є досить широким на відсоток фразеологічних конструкцій, які можуть належати й до потенційної лексики. Не зважаючи на таку високу варіацію лексичного вжитку з наявністю просунутих одиниць, такий матеріал можна подати як додатковий, невимушений розвиток лексичної компетентності за умови, що такі конкретні одиниці мають прийнятне семантичне, словотворче або граматичне значення в межах навчання середньої школи.

Важливим фактором у відборі слугує також відповідність стандартам охопленого матеріалу в 8 класі. Згідно з чинною модельною освітньою програмою з іноземної мови [8, 27] учні працюють над темами та підтемами, з якими безпосередньо збігаються відібрані лексичні одиниці. Розподіл слів за темами для навчання, виявляє значну частку одиниць в актуальних межах інтересів підлітків, а отже програмні принципи є досягнутими.

Групування потенційного лексичного мінімуму за програмними критеріями наведено в додатку Б.

Отже, добір ЛО для формування ЛК учнів 8 класу базується на чітких методичних принципах, враховуючи їхню теоретичну цінність й одночасно практичну доцільність, пов'язану з тематикою сучасного освітнього процесу. З аналізу лексичного інвентарю мультфільму «Нікчемний Я 2» доведено, що

він поєднує насичений емоційний складник із можливістю сприйняття ЛО автентичного вжитку.

2.2. Способи презентації нового лексичного матеріалу з використанням мультфільму «Нікчемний Я 2»

Успішність процесу ознайомлення з лексикою значною мірою залежить від того, як саме вона презентується на первинному етапі семантизації. Якісно організована презентація нових ЛО формує основу для поетапного розуміння, запам'ятовування і продуктивного вживання в мовленні. При укладанні лексичних вправ варто уважити значення добору методів презентації при використанні автентичного матеріалу, адже така лексика є не зовсім типовою для освітньої програми і потребує активної взаємодії учнів.

Спираючись на методичні праці S. Thornbury [49], M. Alqahtani [35], P. Nation [40] та ін., проаналізовано найпоширеніші шляхи подачі нових слів, які можливо адаптувати не тільки до шкільних реалій, а й до роботи з автентичним мультфільмом. Такі прийоми ознайомлення з ЛО як візуальна підтримка, контекстуальна здогадка, контрастування слів, персоналізація та переклад допоможуть розвивати зацікавленість та розуміння поданого матеріалу.

Використання такого допоміжного прийому в поясненні значень слів як зорова підтримка має на меті демонстрування картинок або малюнків, стоп-кадрів, жестів та відеофрагментів тощо. Залучення такої презентації на занятті з англійської мови допомагає створити наочний образ слова, що активізує асоціативну пам'ять. Як зазначає M. Alqahtani, пам'ять може надійно зберігати нову інформацію паралельно пов'язавши її з дотичним об'єктом або зображенням, що в подальшому може слугувати якісному відтворенню слів [35, с. 26-27]. Оскільки об'єкт даного дослідження саме аудіовізуальний матеріал, то такий прийом можна застосувати показавши певну ситуацію з мультфільму у стоп-кадрі. Наприклад, після перегляду першого відеофрагменту з обговоренням можливого побачення головного героя Грю,

учням демонструється стоп-кадр з іменником *'date'*. У такий спосіб слово залучається в межах англійської мови, тобто безперекладно, де цьому слугує емоційне та візуальне закріплення.

Ще одним ефективним прийомом семантизації лексики є здогадка значення за контекстом, яка широко використовується не тільки в опрацюванні текстів англійської, а також при перегляді фільмів та мультфільмів. Сутність даного прийому полягає, що всі інші залучені ЛО, які оточують нове слово, слугують певними підказками і часто допомагають з'ясувати його значення в межах певного контексту. Для прикладу можна навести фразове дієслово *'step up'*, яке має не одне значення. Оскільки в межах мультфільму словосполучення подається в одному конкретному семантичному варіанті – «взяти на себе відповідальність», то акцентування варто робити саме на ньому використавши діалог-підказку з другого відеофрагменту. У такий спосіб, презентація лексики залучає учнів до активного пошуку значення в наведеному реченні, що сприяє зростанню самостійної роботи та впевненості у виконанні завдань на уроках англійської мови.

Такий спосіб розкриття значення як контрастування нових слів використовується в педагогічній практиці з метою легшого засвоювання через паралелі з уже відомими з попереднього досвіду ЛО. Деякі одиниці можуть краще запам'ятовуватися через антонімічні пари (*evil – good*), а інші коли мають синонімічну спорідненість (*phony – fake*). Перед тим як застосовувати такий варіант семантизації, варто урахувати наявний словниковий запас учнів, після чого вже добирати відповідні антонімічні чи синонімічні відповідники. Такий прийом стане у нагоді, адже викликає асоціацію у пам'яті, що закріплює нові слова і в висновку створює якісне розуміння вже з первинного етапу заняття.

Найпоширенішим способом презентації нової лексики є переклад, який не створює додаткових мотиваційних умов до пошуку значення слів, як інші способи, але є обов'язковим інструментом у поясненні матеріалу. На думку

P. Nation, переклад має переваги в тому, що його застосування просте та легко сприймається учнями, але його надмірне використання скорочує час уроку для продуктивної практики іноземною мовою [40, с. 85-86]. Тож, якщо необхідно залучити перекладний спосіб, при укладанні плану заняття варто розрахувати відведений час на семантизацію нових ЛО. Зазвичай така презентація потрібна, щоб побачити повне розуміння нового матеріалу, узагальнити його значення, щоб застерегти від помилок у вживанні в мовленні учнів. До лексичного матеріалу, що потребує особливого узагальнення можна віднести ідіоматичні вирази, які містяться у мультфільмі – *'no way'*, *'tell me about it'*, *'hold the horses'*, *'go nuts'*, *'in no time'*. Такі вирази не будуть мати смислового наповнення, якщо їх перекласти в прямому значенні, бо є притаманними тільки живому спілкуванню носіїв, а отже вимагають співставлення спеціального відповідника наближеного до рідної мови.

Щодо активного залучення з самого початку роботи з новою лексикою, M. Alqahtani пропонує використовувати персоналізацію як один зі способів презентації. Використання такої техніки передбачає ініціативу учнів в використанні нових ЛО в побудові фраз або речень, які будуть відображати ситуації з їхнього життєвого досвіду. Епізоди мультфільму «Нікчемний Я 2» відображають буденні проблеми, що чітко виражаються у використаних персонажами виразах, а отже даний спосіб слугує варіантом для активної діяльності на його основі. Після первинного засвоєння, можна запропонувати скласти коротке речення з новим словом – на прикладі лексеми *'nervous'* – учні відтворюють ситуацію коли почувалися напружено (*"I was nervous during the math test"*). Після опрацювання з використанням персоналізації створюється емоційний зв'язок зі словами, що полегшує їх закріплення в пам'яті [35, с. 30].

Оскільки лексичний мінімум мультфільму «Нікчемний Я 2» переважно варіюється між А2-В1 рівнями мови, має емоційну, розмовну та ідіоматичну цінність, потрібно використовувати комплексний підхід до її презентації. При подачі слів, слід звернути увагу на такі прийоми, як контекстуальний, візуальний, персоналізації та перекладу. Доведено, що поєднання

різноманітних варіантів подачі нової лексики в плануванні занять підвищує вмотивованість та ефективність у навчанні. При доборі способів презентації ЛО, варто урахувати тривалість запланованого уроку, специфіку навчального матеріалу та його змістове наповнення.

2.3. Комплекси вправ для тренування використання лексичного матеріалу

Організація системної роботи для розуміння нової лексики є головним завданням для формування лексичної компетентності учнів. Після первинної семантизації необхідно забезпечити поступове формування навичок використання лексики в різних типах вправ. Саме планування лексичного комплексу вправ включає повноцінну роботу навколо нових ЛО – від ознайомлення до продуктивного використання у власних висловлюваннях.

У даному підрозділі пропонуються лексичні комплекси вправ, розроблені на основі чотирьох сюжетних фрагментів з автентичного мультфільму «Нікчемний Я 2». Кожен комплекс складається з трьох типів завдань та побудований з урахуванням етапів навчання за відеоматеріалами: переддемонстраційний (для презентування та актуалізації лексики); демонстраційний (для закріплення лексики у контекстному вживанні); післядемонстраційний (для розкриття творчого і комунікаційного потенціалу учнів у використанні лексики). В укладанні вправ було використано методичні прийоми, рекомендовані до кожного етапу роботи з автентичними стрічками.

Така структура планування забезпечує поступовий перехід від рецептивної до продуктивної діяльності. Лексика, яка опрацьовується за даними фрагментами розподілена на активну, пасивну та потенційну відповідно до рівня складності й дидактичного призначення. Презентація лексичного мінімуму інтегрується до вправ початкового етапу, що включає активізацію розумової діяльності з самого початку взаємодії з незнайомими словами та словосполученнями. Нижче представлені розробки можуть бути

адаптовані до навчальних цілей, позакласних та класних заходів, враховуючи рівень підготовки й обсягу часу, відведеного на урок.

Перший, відібраний фрагмент з мультфільму під назвою “Girls’ bedtime routine” подається як вступна частина до сюжету з невеликою тривалістю у часі до двох хвилин. З самого початку, учні знайомляться з головним героєм Грю та його доньками, які обговорюють можливе побачення батька, що є центральною темою сюжету. Ця мультиплікаційна сцена показує емоційну забарвленість нової лексики, що підкреслює гумористичну мету в відповідному жанрі автентичних матеріалів.

Перед початком роботи над відеофрагментом, учням пропонується поглянути на стоп-кадр і назву уривку (“Girls’ bedtime routine”), для того щоб передбачити майбутній сюжет. Спосіб передбачення за стоп-кадром слугує певним введенням у проблему сюжету, що спонукає до пошуку можливих варіантів розвитку подій та стимулює внутрішню мотивацію перед початком роботи над лексичною складовою мультфільму.

У наступній вправі учням подається словник до перегляду (*Vocabulary Bank*), де представлені слова становлять активну та потенційну мету вжитку. Після швидкого аналізу, учні відповідають на запитання стосовно поданого словника: “What do you think *date* means here?” (оскільки одиниця *date* є ключовою для тематики фрагменту, то дане питання слугує певною підказкою для роздумів) та “Have you ever heard the phrases *nut job*, *no way* or *hold the horses* in English?” (завдяки постановці такого питання, учні можуть висловити свої цікаві здогадки та припущення, щодо визначення значень виразів ідіоматичного характеру). Така коротка бесіда у формі відповіді на запитання спонукає до міркувань про зміст мультфільму та відношення нових ЛО до нього.

Після діяльності з новими словами, вчитель спонукає до визначення значення та перекладу, який варто записати до поданого словника. Ведення письмових словників з іноземної мови сприяє кращому запам’ятовуванню ключових значень, що є особливо важливо у роботі з фразеологізмами або

фразовими дієсловами, розуміння яких може викликати труднощі на первинному етапі засвоєння. Тому, у випадку роботи з автентичними матеріалами наочна наявність розкритого значення дає основу для розуміння ЛО в контексті перегляду та виконує допоміжну функцію під час виконання завдань.

Остання вправа даного етапу (Guess the situation) залучає візуальне співставлення, та має на меті навчити розпізнавати деякі раніше проаналізовані одиниці через емоцію та міміку персонажів першого фрагменту. Вправа містить три стоп-кадри з мультфільму, до яких треба дібрати одиницю, яка найкраще описує кожну ситуацію. Це завдання залучає емоційне сприйняття лексики, що є ефективним при роботі з учнями середньої школи, та як висновок, налаштовує до первинного перегляду.

Діяльність під час перегляду передбачає опрацювання четвертої вправи у декілька переглядів в залежності від ступеня сприйняття автентичної мови учнями. Не рекомендовано подавати відео наочність без застосування субтитрів, бо зазвичай це може викликати труднощі при роботі з такими матеріалами, а особливо якщо учні не мають попереднього досвіду. Тому, важливо відзначити поступове занурення у роботу з мультфільмом на прикладі некомунікативної вправи, яка націлена на перевірку взаємодії учнів з аудіовізуальним видом діяльності.

Переглядаючи перший уривок, учні мають зіставити окремі репліки з конкретними персонажами (Edith, Margo, Gru тощо). В обраних репліках застосовується нова лексика, що дає змогу побачити як вона функціонує в автентичному потоці мовлення, а не ізольовано. До того ж, автентична мова персонажів є наближеною до реалій спілкування, тому це завдання розвиває навички її слухового сприймання. Під час виконання такої вправи, необхідно повторно розібрати семантичні відтінки кожної ЛО, за потреби робити паузи між переглядом пояснюючи зміст мови персонажів.

Завершальна частина етапу залучення до роботи з мультфільмом складається з останньої вправи (Say it like Gru or the girls), мета якої полягає у

спробі продуктивного застосування нової лексики в коротких діалогах. Учні об'єднуються в пари для створення спільних реплік, використавши 2 нові одиниці мовлення. Завдання такого типу дає можливість перевірити розуміння лексики в самостійному вживанні та проявити творчу уяву. Для уявлення обсягу та змісту самостійної роботи подаються приклади: *“Let’s call her now! Hold the horses, I’m scared!”*; *“Are you going on a date with Mike? What? No! He’s a nut job.”* Дані репліки підкреслюють емоційний підтекст лексики у мультфільмі, що спонукає до розвитку спонтанного та виразного мовлення. У свою чергу, формат рольової гри активізує лексичний матеріал у природній ситуації, що відповідає принципам сучасного комунікативного підходу навчання.

Наступний фрагмент з мультфільму під назвою *“The secret mission in action”* демонструє сцену, у якій головний герой Грю прибуває на виконання шпигунського завдання під виглядом власника пекарні, де також разом з ним учні спостерігатимуть нових персонажів – Люсі (напарниця Грю) та Едуардо (власник ресторану неподалік). Зміст цієї сцени створює можливість опрацювання наступної серії розмовної лексики, яка є цікавою та емоційно насиченою. Презентація лексики залучається у першу вправу до перегляду, де учні співвідносять нові одиниці подані в реченнях з їх значенням. Важливість застосування безперекладного способу подачі нового матеріалу виявляється у потребі максимального занурення у середовище іноземної мови та активізації поточних знань, які допоможуть у розв’язанні вправи. Слід також виділити самостійний характер опрацювання – учні мають не просто поєднати слово з його дефініцією, адже вправа містить наявну подачу використання нових слів, що полегшує їх розуміння на первинному етапі семантизації.

Після додаткового пояснення лексичного матеріалу вчителем, учні переходять від контекстної семантизації до візуальної через комічні стоп-кадри персонажів другого уривку (Gru, Lucy, Eduardo, The Minions). Завдання полягає у зіставленні речень з першої вправи з зображеннями, які найкраще описують кожного героя на картинці. Вправа є умовно-комунікативною, тому

що після обраного рішення, потрібно аргументувати свій вибір. Відповідь учнів на це завдання може бути такою: *“I chose sentence 2 (go nuts) for the Minions because they look crazy and very happy”*. Завдяки унаочненню, використаному в завданні, розвивається вміння описувати та пояснювати свою думку англійською мовою, що також сприяє кращому закріпленню лексичного знання методом асоціацій.

Завдання під час перегляду поступово ускладнюються методом ділення діяльності на дві частини – первинний перегляд без субтитрів і повторний перегляд з субтитрами. При першій взаємодії з уривком, учні повинні позначити почуті фрази, що перевіряє навички сприймання нових ЛО на слух та тренує їх. При повторній взаємодії з використанням субтитрів, учні уважно спостерігають за репліками героїв та позначають свої відповіді вдруге. Якщо виникли певні труднощі при першому перегляді, повторна взаємодія з відео дає можливість перевірити власні здогадки учнів та закріпити новий матеріал. Після демонстрації подаються запитання з метою перевірки розуміння змісту і ролі нової лексики в репліках героїв: *“What is the context of the lines in the story? Explain and translate.”* та *“What do you think Gru and Lucy’s secret mission is?”*. Поданий вид діяльності демонструє, що учні не тільки пасивно переглядають фрагмент мультфільму, а й інтегруються до подачі нових слів у контексті, що є важливим фактором для реального засвоєння лексики.

Робота над другим уривком завершується підсумковою продуктивною вправою (Lexical twist) у використанні нових одиниць активного словника з можливим залученням потенційної лексики. Учні мають перед собою наочне зображення Мінйонів (The Minions) – популярних, та багатьма улюблених помічників Грю, що репрезентують короткі вирази. З усіх запропонованих Мінйонів з виразами, потрібно обрати одного та замінити поданий вираз новим відповідником, створивши свої короткі варіанти обсягом 1-2 речення: *“He’s very strange”* – *“Have you heard his jokes? They’re weird to me.”* Отже, основна мета завдання полягає в трансформації звичайного виразу у форму, більш притаманну для неформального розмовного середовища вжитку на

прикладі мультфільму. Така навчальна діяльність сприяє проведенню паралелі між базовою англійською мовою за навчальною програмою та реальною мовою носіїв. Коли одночасно гумор та візуальні образи мультиплікації мінімізують потенційний психологічний тиск у роботі над новим матеріалом – це дає змогу із задоволенням практикувати нову лексику у власному мовленні.

Третій фрагмент мультфільму (*Gru and his failed date with Shannon*) представляє комічну ситуацію невдалого побачення Грю з героїнею на ім'я Шеннон. Сцена насичена іронією та чудово відтворює комунікативні труднощі, пов'язані з хвилюванням і непорозумінням, тобто ситуаціями, близькими та зрозумілими для підлітків. Учні продовжують працювати з активним словником та розвивати потенційний лексичний запас у вигляді розмовних ідіоматичних виразів, що підкреслюють автентичність мови персонажів.

Презентація лексики до цього фрагменту подається в першій вправі у вигляді готового словника з наданими синонімами ідіом англійською мовою. Використано синонімічний прийом подання лексики, що полегшує сприйняття нових автентичних виразів. Додатково, вчитель наводить відповідники рідною мовою, з метою глибшого розуміння ЛО як на рівні англійської, так і рідної мови. Після опрацювання словника, учні відповідають на запитання до нього: *“In what way do you think these words and phrases might relate to Gru’s date?”* Такий прийом, спонукає до передбачення сюжету наступного уривку, та більше того, головною темою у сюжеті виступає побачення (*date*), що дає змогу знову попрацювати з одиницею першого уривку в більш розширених подіях мультфільму.

Наступне завдання продовжує ознайомлення з лексикою в межах майбутнього перегляду. Учні аналізують зображення трьох персонажів (*Gru, Lucy, Shannon*), і міркують яке слово найкраще описує їхній зовнішній стан (*relaxed, nervous, excited, phony*). З переліку можливих варіантів відповіді, тільки три будуть відповідати зображенням, дві одиниці з яких є новими. Таке

завдання не лише вводить нові слова в дію, а й стимулює розвиток комунікативних умінь та логічного мислення, що є важливим етапом формування активної лексичної компетентності.

Вправа під час перегляду націлена на розуміння лексики в її контексті вживання героями мультфільму. З цією метою створено перелік завдань у вигляді контекстуальних запитань: “*What Gru’s actions confirm that he feels nervous?*”, “*When Gru says “tell me about it”: What is his intonation at this moment?*”, “*Why does Shannon think Gru looks phony?*” Важливо наголосити на застосуванні субтитрів з першої взаємодії з фрагментом, адже завдання на пошук контекстуального значення потребує чіткого аналізу реплік та їх складників. Вправа допомагає розпізнавати ЛО у потоці мовлення через візуальну опору субтитрів, усвідомлювати їхнє місце та функцію в реальному спілкуванні, що є передумовою переходу від пасивного знання до інтерпретації змісту.

Четверта вправа полягає у закріпленні фразових єдностей в автентичних діалогах персонажів через відновлення мовного ланцюга. Три блоки уривків з діалогів презентовано хаотичному порядку, які треба впорядкувати, орієнтуючись на ситуацію та емоційний підтекст. Такий прийом можна застосовувати у післядемонстраційних вправах як перевірку уважності проглянутого фрагменту сюжету. Окрім цього, таке завдання розвиває граматичну здогадку та логіку викладу мовлення, що автоматизує нову лексику в природному середовищі. Учні додатково звертають увагу на порядок слів, специфіку висловлювань та інтонаційний акцент для закріплення лексичного матеріалу у пам’яті.

Останній фрагмент циклу роботи за мультфільмом (El Macho’s evil plan) розкриває сюжетну лінію супер-злочина Ель Мачо, який розкриває свій зловісний план із підкорення світу. Мова персонажа насичена підсилювальною лексикою, характерною для злодіїв мультиплікаційного жанру. Запропонований уривок був обраний як яскравий фінальний блок лексичного комплексу, зібравши найбільшу кількість виразних, але переважно

пасивних лексичних одиниць, які можна закріпити в ігровій, асоціативній та творчій формах діяльності.

Перед переглядом самого уривку, учням подається ознайомче завдання з метою семантичного осмислення одиниці мови *'evil'* з огляду на персонажів майбутнього сюжету. Введення в тематику відео відбувається з постановкою першого запитання: *"What makes a character evil?"* Далі, пропонуються зображення трьох героїв – Доктора Нефаріо, Едуардо (Ель Мачо) та Грю, де треба охарактеризувати кожного у відповідь на питання: *"Are these characters evil? Why (not)?"*. Завдання з візуальною оцінкою героїв спонукає до пошуку проблематики майбутнього перегляду, а особливо слід підкреслити присутність двох персонажів в минулих уривках, що відіграє роль певної здогадки або переконливих рішень щодо характеру героїв. Подане завдання вводить слово *'evil'* через обговорення та дискусію, формуючи етичне мислення, що є важливим для особистісного становлення школярів.

Мета демонстраційної вправи полягає в розумінні й закріпленні пасивної лексики за мультфільмом методом відтворення лексики в контекстуальних висловах. Спочатку вчитель пояснює нові слова у рамці, потім учні формують «злочинський» словник з перекладом відповідно. Після чого пропонується переглянути уривок без використання субтитрів, задля тренування сприймання нової лексики на слух, що також буде імпліцитно розвивати навички аудіювання. Записавши свої варіанти відповідей, учні повторно переглядають сюжет з субтитрами для перевірки відповідей й коригування можливих помилок. Вправа розвиває упізнавання лексики в автентичному середовищі та її співвідношення з граматично правильними конструкціями. У випадку даного блоку, пасивний матеріал не вимагає продуктивного вживання в реальному житті підлітків, тому вводиться безпосередньо тільки в мовну пам'ять через повтор і контекст значення.

Для закріплення пасивної лексики з мультфільму учні мають творче письмове завдання, де потрібно уявити себе головним злодієм – Ель Мачо. Для виконання письмового завдання потрібно використати 3-5 нових ЛО та

скласти невелику промову, подібну до висловлень злодія: *“With an army of minions I’ll be unstoppable. No one will stop me from taking over the world! ...”*. Дане творче завдання дозволяє вільно експериментувати з вживанням лексики завдяки рольовому характеру діяльності. Це підтримує мотиваційний настрій й креативне мислення, особливо ефективно для навчання в середній школі.

Комплекс тренувальних вправ на основі мультфільму «Нікчемний Я 2» наведено в додатку В.

Заключний етап комплексу тренувальних вправ (Lexical Test “Despicable Me 2”) реалізується через проведення контролю з узагальнення засвоєної лексики з чотирьох опрацьованих фрагментів мультфільму. Формат завдань представлено у вигляді тестування, яке поділяється на дві частини, візуально оформлені за мотивами мультфільму. Обидві частини контрольного тесту забезпечують об’єктивну перевірку сформованості лексичної компетентності в учнів 8 класу.

Перша частина контрольного тесту (Mission 1: Use your professional vocabulary) характеризується навичками правильного використання вивченої лексики у контексті. Потрібно заповнити пропуски в реченнях, використавши слова з рамки. Учні самостійно добирають ЛО, орієнтуючись на зміст речення, що розвиває лексичну свідомість і контекстуальну здогадку. Такі вправи є значно поширеними на різних етапах роботи з лексичним матеріалом англійською мовою, а особливо їх доцільно виносити для відтворення змісту сюжету за автентичними матеріалами, де ефективно працюють візуальні асоціації.

Друга частина тестового блоку (Mission 2: Secret Crossword) виконується через розв’язання головоломки-кросворду, де відбувається закріплення пасивної лексики з мультфільму. Учням пропонуються визначення англійською, за якими потрібно вписати їх відповідники у клітинки кросворду. Через систематичне залучення безперекладних відповідників у лексичні вправи, учні мають змогу демонструвати розуміння значення слова в межах англійської мови. Одночасно, подача лексичного завдання у форматі

кросворду є перевіреним способом гейміфікованого підходу до перевірки лексичних знань, що забезпечує підтримання інтересу та мотивації.

Підсумкові тестові завдання до вправ на основі мультфільму «Нікчемний Я 2» наведено в додатку Г.

Отже, у межах роботи над автентичним мультфільмом «Нікчемний Я 2», для навчання на лексичного матеріалу на його основі було розроблено комплекс вправ, представлений чотирма пов'язаними фрагментами уроків. Методична розробка складається з завдань на презентацію, закріплення, тренування та контроль ЛО різних рівнів засвоєння (активної, пасивної та потенційної лексики). Створені вправи відповідають віковим і особливостям та рівню мовної підготовки учнів 8 класу, сприяють ефективному формуванню ЛК на рівні А2+.

2.4. Методичні рекомендації щодо використання автентичних мультфільмів для навчання лексичного матеріалу учнів середньої школи

Розробка комплексу вправ до мультиплікаційної стрічки «Нікчемний Я 2» становить основу для обґрунтування практичних рекомендацій, які можуть бути корисними при організації фрагментів уроків, спрямованих на формування ЛК учнів з використанням автентичних відеоматеріалів в середній школі. Мультфільми є цінним джерелом збагачення новою лексикою за умови дотримання певних методичних принципів з їх інтегрування у освітній процес.

Перший важливий чинник для започаткування роботи з автентичним відео це – правильний відбір мультфільму. Орієнтування на певний клас середньої школи допоможе відібрати потрібний лексичний ресурс, тому що при пошуку треба враховувати такі критерії як: тривалість стрічок, відповідність тематики віковим особливостям та програмним вимогам, збалансована кількість автентичної лексики. Якісне прорахування цих критеріїв забезпечить ефективне засвоєння лексики при подальшому використанні створених вправ.

Обравши мультфільм для певного класу, слід проаналізувати його лексичний складник та згрупувати лексику на активну, пасивну та потенційну. На прикладі роботи з мультфільмом «Нікчемний Я 2» було встановлено, що всі типи словникових мінімумів можуть презентуватися в доступній для школярів формі, якщо їх пов'язати з сюжетом, емоціями чи гумором персонажів.

Організація роботи з уривками дозволяє спланувати заняття в кілька етапів, що відповідає логічному ланцюжку навчання за таким форматом. Рекомендовані види діяльності для навчання лексики можна розподілити так: до перегляду (прогнозування сюжету, візуальні завдання з підказками, робота зі словником), під час перегляду (вправи на розпізнавання ЛО в контексті), після перегляду (рольові завдання, складання діалогів та творчих робіт). Такий підхід продемонстровано у роботі з чотирма уривками та виявлено ефективність поетапного засвоєння нової лексики.

Візуальна опора для планування заняття за мультфільмом має суттєву методичну цінність, яку варто активно використовувати в педагогічній практиці:

- стоп-кадри з відео можуть бути основою для багатьох типів вправ, у тому числі на описування, зіставлення чи передбачення;
- емоційність героїв допомагає закріпити семантичні асоціації значення слів;
- візуальність гумористичних моментів сюжету підвищує увагу до матеріалу навчання.

Використання мультфільмів на уроці не можливо уявити без інтерактивної або творчої діяльності. Навчання за такою методикою показує, що воно не повинно обмежуватися пасивним заучуванням слів. Саме тому, автентичні стрічки – це якісний матеріал для креативної реалізації школярів, бо дозволяють створити на їх основі різноманітні завдання в ігровій формі, творчі письмові роботи або квести. Такі прийоми залучають когнітивний та емоційний складник для довготривалого зберігання лексики в пам'яті.

Під час укладання комплексу вправ за автентичними стрічками педагог може зіткнутися з певними труднощами. Упорядкування наявних труднощів зможе допомогти у розробці ефективних шляхів їх подолання. Оскільки кожний автентичний матеріал є оригінальним продуктом, його наповнення може містити складну або незбалансовану мову персонажів. Ураховуючи різний рівень знань учнів, подолання такої проблеми вимагає таких дій: попереднє ознайомлення з лексикою, поділ процесу перегляду у декілька етапів, використання субтитрів тощо. Низька обізнаність з культурними реаліями англомовного середовища може створити певний бар'єр для сприймання важливих подій мультфільму. Важливо забезпечити попередні знання перед переглядом: пояснення культурного контексту, перекладні відповідники рідної мови, аналогії в культурі рідного краю.

Такі труднощі можуть виникати в розбіжностях стилістики мультфільму та змістом навчальної програми. При аналізі лексичного мінімуму було виявлено, що не завжди, мультфільм чітко охоплює тематичні межі середньої школи. Частина такої лексики може бути притаманна розмовній сфері спілкування, тобто бути гумористичною, жартівливою або перебільшеною. Щоб зменшити тиск на учнів при презентації абсолютно нових одиниць, варто пояснити стилістичне забарвлення й контекст вживання в межах мультфільму або націлити фокус на знайомі теми з програми (виявлення емоцій, стосунки між людьми, дозвілля).

Рівень залученості учнів у такий формат заняття може значно впливати на результати навчання, тому важливо врахувати, що не всі однаково реагують на автентичні засоби. Наприклад, комусь мультфільм може бути не до вподоби, інших – відволікати яскравими образами та комічністю, що заважає сприймати навчальний матеріал. Такі перелічені аспекти планування зможуть налагодити навчальну обстановку без надмірних відволікань:

- чергування типів діяльності уроку (вправи в ігровій формі, різноманітні бесіди та креативні проєкти);
- надання чітких інструкцій для повноцінного розуміння мети і завдань;

- оформлення групової або індивідуальної роботи, де кожен має свої конкретні завдання.

Незважаючи на окремі труднощі, практичний досвід створення комплексу вправ доводить, що за умови правильної організації та чіткої дидактичної мети, використання автентичних мультфільмів є високоякісним засобом з навчання лексики англійської мови. Мультфільм – надійний інструмент для викладання, особливо для учнів середньої школи, де важливо поєднувати наочність та емоційну насиченість змісту матеріалу навчання.

Висновки до розділу 2

Використання мультфільму в методиці навчання іноземної мови демонструє ефективність цього автентичного ресурсу для формування лексичних навичок учнів. Розроблений комплекс тренувальних вправ за мотивами стрічки «Нікчемний Я 2» забезпечує системну послідовність вивчення нової лексики – від ознайомчого етапу до її активного вживання.

Під час розробки тренувальних вправ було дотримано низки принципів поділу та відбору лексики до відповідних типів словників з урахуванням вікових та програмних вимог. Вправи було реалізовано за допомогою сучасних прийомів презентації, таких як контекстна демонстрація, візуальні асоціації, сюжетна здогадка. Розробка охоплює рецептивні, репродуктивні та продуктивні види учнівської діяльності, які поєднують практичне застосування з елементами творчості, гри та вміння критичного мислити.

Відібрані сюжетні фрагменти з мультфільму стали основою для планування етапів з їх залученням у навчання: вправи до перегляду, під час перегляду та після. Розмежування вправ у декілька блоків дозволяє оперативно використовувати та закріплювати слова і словосполучення в комунікативному контексті. Додатково розроблене лексичне тестування за мотивами сюжетних фрагментів виконує функцію рефлексійного узагальнення та перевірки засвоєних знань.

Проведене дослідження автентичного контенту підтверджує думку, щодо мультфільмів як повноцінної платформи для навчальної діяльності, за умови методичного і грамотного підходу. Робота з таким допоміжним аудіовізуальним засобом поєднує мовленнєву активність, підвищений інтерес до тематики, що у свою чергу, розширює не тільки окремий лексичний запас, а також формує загальні комунікативні навички компетентності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. У теоретичних рамках дослідження з'ясовано сутність поняття лексичної компетентності як базового компоненту іншомовної комунікативної компетентності. Значна увага зосереджена на поділі лексики на три групи – активну, пасивну та потенційну, відповідно до її функціонального призначення в мовленні школярів. Визначено основні принципи формування лексичної компетентності: контекстність, частотність, функціональність, тематична відповідність та стилістична нейтральність. Узагальнено сучасні підходи до навчання лексики на основі систематизованих тренувальних завдань, які забезпечують розвиток рецептивних, репродуктивних та продуктивних аспектів діяльності.

2. Проаналізовано відповідність використання автентичних стрічок для навчання лексичного матеріалу. Автентичне відео має високий мотиваційний потенціал, забезпечує одночасну роботу кількох каналів сприйняття інформації (зорового, слухового), активізує увагу та аналітичний складник діяльності учнів. Такі відеоматеріали, як мультиплікаційні стрічки мають особливу цінність дослідження, адже містять не довготривалі сюжетні епізоди з насиченим мовленням, яке відповідає рівню володіння мовою учнями середньої школи.

3. На основі мультфільму «Нікчемний Я 2» запропоновано процедуру відбору лексики згідно з семантичними, функціональними, частотними та стилістичними принципами. Укладений перелік слів та словосполучень розподілено на мінімуми активного, пасивного та потенційного словника. Відібрана лексика співвідноситься з чинною програмою навчання іноземної мови в середній школі, що підтверджує її відповідність інтересам учнів 8 класу.

4. Проаналізовано загальноживані підходи до презентації нового лексичного матеріалу й адаптовано до способів семантизації з використанням автентичного відео. До таких технік віднесено: контекстуальну семантизацію, візуальну здогадку, перекладний та безперекладний способи, використання

субтитрів. На першому етапі семантизації здійснюється ознайомлення з ключовою лексикою; під час перегляду відбувається інтеграція нових слів в мовне середовище з їх аналізом та виконанням завдань. Така структура презентування дозволяє досягти свідомого засвоєння та практичного закріплення нової лексики.

5. За практичними результатами дослідження розроблено комплекс вправ для навчання англійськомовної лексики учнів 8 класу на основі мультфільму «Нікчемний Я 2». З мультфільму було обрано чотири сюжетних фрагменти та створено повноцінний лексичний комплекс тренувальних вправ та контрольне тестування. У межах кожного фрагменту передбачено поетапну роботу: підготовчі завдання (ознайомлення зі значенням та формою ЛО), безпосередній перегляд (закріплення в контексті), творча продуктивна робота (створення власних висловлень з новими ЛО, рольові ігри, складання гумористичних діалогів) та контроль набутих знань. Усього розроблено 18 вправ, які охоплюють повний цикл розвитку лексичних навичок. Вони відповідають сучасним критеріям освітнього процесу та враховують вікові й психологічні особливості підлітків та рівень їхньої мовної підготовки. Увагу приділено й семантичному опрацюванню нового лексичного матеріалу, розвитку мовленнєвої інтуїції та міжкультурній комунікації в реальному середовищі спілкування.

Запропонована методика навчання англійськомовної лексики за допомогою мультфільму «Нікчемний Я 2» є інтегрованим комплексом, який успішно поєднує теоретичні основи методики навчання з їх практичним застосуванням. Розроблений комплекс доводить, що використання мультфільмів може значно підвищити ефективність формування словникового запасу, розвивати мовні навички і забезпечувати глибоке засвоєння навчального матеріалу. Цей підхід є рекомендованим для подальшого використання у школах, адже він відповідає сучасним методичним вимогам до розвитку інтегрованих комунікативних умінь.

SUMMARY

The theoretical framework of the study clarifies the fundamental aspects of lexical competence, its structure, types of lexical units, and criteria for their selection for teaching. Considerable attention is focused on categorizing vocabulary into three functional groups – active, passive, and potential – based on their practical significance in students’ speech. The main principles of lexical competence formation are identified: the essentiality of context, frequency, functional applicability, thematic relevance, and stylistic neutrality. Furthermore, contemporary approaches to vocabulary teaching based on systematic training tasks that ensure the development of receptive, reproductive, and productive aspects of linguistic activity.

The next step is to analyse the appropriateness of using authentic videos for teaching new lexical material. Such videos have high motivational potential, attract students’ attention effectively, ensure the simultaneous operation of several sensory channels (visual and auditory), and develop anticipation skills. Video resources such as animated films are of particular value for our research, as they contain short story episodes with rich speech that corresponds to the language proficiency level of secondary school students.

Based on the cartoon “Despicable Me 2”, a procedure for selecting vocabulary based on semantic, functional, frequency, and stylistic selection principles. The compiled list of words and phrases shows their belonging to types of vocabulary minimums. The selected vocabulary corresponds to the current foreign language curriculum in secondary school, which confirms its relevance to the interests of eighth-grade learners.

The research further evaluates common strategies for the introduction of new vocabulary and adapts these to integrate semantization techniques specific to authentic video materials. Such techniques include contextual semantization, visual guessing, direct translation and non-translation methods, as well as the incorporation of subtitles to support comprehension. These strategies are applied in a set of

exercises, taking into account the linguistic capabilities and cognitive maturity of the targeted student cohort.

From the selected animated film, four fragments are chosen to develop a comprehensive lexical training module. Within each fragment, a step-by-step approach including: preparatory activities, active viewing, post-viewing reinforcement tasks, creative exercises, and summative assessment of learning outcomes. A total of 18 activities covers the full development of lexical abilities and skills. The tasks combine with visual aids, humor-infused dialogues, micro-monologues, role-playing scenarios, and final testing procedure.

Throughout the course of creating the module, several pedagogical strengths were identified – namely, enhanced emotional and visual engagement, rich contextualization of vocabulary, and increased learner motivation. However, challenges such as the linguistic complexity of character dialogues, cultural heterogeneity, stylistic variability in vocabulary use, and inconsistent student participation levels also emerged. To address these issues, specific methodological solutions are proposed: reducing video fragments to an optimal duration, incorporating opportunities for repeated viewings, pre-teaching familiarization, and contextualizing cultural references through targeted reference tasks.

The proposed methodology for teaching English vocabulary using the cartoon “Despicable Me 2” is an integrated complex that successfully combines the theoretical foundations of teaching methodology with their practical application. The developed module proves that the use of cartoons can significantly increase the effectiveness of vocabulary formation, develop speech skills and ensure deep assimilation of the learning material. This approach is recommended for further use in schools, as it meets modern methodological requirements for the development of integrated communication skills.

Keywords: authentic material, visual-aids, cartoon, “Despicable Me 2”, lexical competence, foreign language, vocabulary teaching.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімова А. І., Кошова Л. С. Сучасні аспекти методики викладання англійської мови. Теорія і практика: РВВ ДНУ. Дніпропетровськ, 2010. 326 с.
2. Биць Н. М. Лекції з методики навчання іноземної мови. Львів, 2019. 55 с.
3. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студентів класичних, педагогічних, і лінгвістичних університетів. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
4. Гапоненко Л. П., Пантелєєва В. О. Особливості методів навчання лексики на уроках іноземної мови у середній школі. *Актуальні питання філології та методики викладання мов*. 2020. Вип. 3 (15). С. 120-129.
5. Голота А. О. Використання автентичних англомовних фільмів і мультфільмів для формування активного словникового запасу. Зб. матеріалів доп. учасн. 77-ї наук. конф. Полтава: НУПП, 2025. С. 410-411.
6. Гриневич О. В., Григор'єва, Т. Ю. Використання автентичного мультфільму як засобу розвитку вмінь інтерактивного спілкування на уроках англійської мови. *Виклики та перспективи іншомовної освіти у XXI столітті: III Всеукр. студент. наук. інтернет-конф.* Житомир: ЖДУ, 2021. С. 14-17.
7. Гусленко І. Ю. Конспект лекцій з дисципліни «Методика навчання іноземних мов»: для студентів 5-го курсу ф-ту «Реферант-перекладач». Вид. НУА. Харків, 2018. 64 с.
8. Зимомря І. М., Мойсюк В. А., Трифан М. С. та ін. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти, 2021. 55 с.
9. Зінченко С. Г. Проблеми, методи та прийоми навчання лексичного матеріалу в школі. *Молоді фахівці – майбутнє науки*. 2011. Вип. 48. С. 48-52.
10. Карпенко Г. М. Роль фільмів у формуванні іншомовної комунікативної компетентності школярів. *Академічні студії. Сер. Педагогіка*. 2023. №1. С. 128-132.

11. Качур І. І. Використання автентичних матеріалів як креативний підхід до вивчення іноземної мови. *Науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. С. 13-15.
12. Киналь А. Шляхи формування англомовної лексичної компетенції в учнів основної школи з використанням мультимедійних засобів. *Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Вінниця: ВНТУ, 2014. С. 113-119.*
13. Кирлик О.В. Аудіовізуальні матеріали як ефективний засіб розширення словникового запасу учнів старшої школи. *Науковий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 64 Ч. 1. С. 68-71.
14. Климова О. В. Методика використання відеофільмів на занятті з англійської мови на прикладі фільму “My Fair Lady”. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер. Педагогіка і психологія*. 2011. Вип. 34 Ч.1. С. 1-6.
15. Конопляник Л. М., Коваленко О. О. Використання автентичних відеоматеріалів для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*. 2016. № 9. С. 90-96.
16. Король С. В. Дидактичний потенціал автентичних матеріалів для формування іншомовної комунікативної компетентності на заняттях з іноземної мови. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2022. № 207. С. 163-167.
17. Костюк О. Ю., Юрчук Т. І., Дідик Л. І. Автентичний фільм як засіб навчання нових лексичних одиниць студентів рівнів Intermediate та Advanced. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2024. № 21. С. 201-206.
18. Кравченко Т., Габовда, А. Використання автентичних матеріалів у процесі формування іншомовної компетенції. *Науковий вісник Ужгородського*

національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2012. №25. С. 101-103.

19. Крат Є. Актуальні проблеми та перспективи використання автентичних відеоматеріалів на уроках іноземної мови. *Наукові розвідки студентів факультету іноземної філології Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*: зб. тез наук. доп. Харків, 2024. Вип. 5. С. 42-43.

20. Курнилович М. О., Гундарєва В. О. Робота з відеоматеріалами та їх роль у навчанні іноземних мов. *Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики*: зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф. Рівне: НУВГП, 2023. С. 311-313.

21. Мельник О. О. Доцільність і особливості використання відеоматеріалів на уроках іноземної мови. *Студентський вісник*. 2012. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_2.pdf (дата звернення: 16.03. 2025 р.).

22. Мудрик О. В. Особливості використання інформаційних відеотехнологій під час вивчення іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. Вип. 80. Ч. 2. С. 87-91.

23. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К. : Ленвіт, 2002. 328 с.

24. Пабат М. А., Будз І. Ф., Поченюк Я. В. Методика навчання іноземних мов: навч. посібник. Рівне: МEGУ, 2023. 516 с.

25. Павлиш Н. В. Використання відео наочності на уроках у 5–11 класах. *Англійська мова та література*. Харків: ВГ «Основа», 2012. Вип. 22-23. С. 11-18.

26. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.

27. Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я. та ін. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. *Міністерство освіти і науки України*, 2020. 42 с.
28. Роєнко Л. В. Вимоги до автентичних матеріалів та їх значення у формуванні іншомовної компетенції на заняттях зі студентами немовних факультетів закладів вищої освіти. *Вісник Запорізького національного університету. Сер. Педагогічні науки*. 2020. Вип. 36. С. 215-220.
29. Свириденко І. М., Кравець, О. Є. Формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середньої школи засобами відеоматеріалів. *Імідж сучасного педагога*. 2022. №1 (202). С. 59-63.
30. Серишева А. Засоби навчання іноземної мови на різних етапах в умовах онлайн-навчання. Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукр. наук. конф. 25-26 квіт. 2024 р. Суми: СДУ, 2024. С. 103-106.
31. Слухенська Р. В., Буртник Б. Я., Куковська В. І. та ін. Сучасні комунікативні методи вивчення іноземної мови у ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2022. № 80. С. 165-168.
32. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. Вип. 4. С. 16-23.
33. Ткаченко Л. Learning English vocabulary. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов в умовах дистанційної освіти*. 2022. Вип. 2. С. 38-41.
34. Холод І. В. Методика навчання англійської мови: навч.-метод. посібник для студентів вищих навчальних закладів. Умань: Візаві, 2018. 165 с.
35. Alqahtani M. The importance of vocabulary in language learning and how to be taught. *International journal of teaching and education*. 2015. Vol. 3, № 3. P. 21-34.
36. Aziz Z. A., Sulicha R. The use of cartoon films as audio-visual aids to teach English vocabulary. *English Education Journal*. 2016. Vol. 7, № 2. P. 141-154.

37. Celce-Murcia M., McIntosh L. Teaching English as a second or foreign language. 3rd edition. Boston, MA: Heinle & Heinle. 1992. 575 p.
38. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. Companion volume. Council of Europe Publishing. Stratsbourg, 2020. 273 p.
39. Nasab M., Motlagh S. Vocabulary learning promotion through english subtitled cartoons. *Communication and Linguistics Studies. Special Issue: Applied Linguistics in Line With TEFL*. 2017. Vol. 3, № 1-1. P. 1-7.
40. Nation I. S. P. Learning vocabulary in another language. Cambridge: Cambridge university press, 2001. 477 p.
41. Özkurkudis M. J., Bümen N. Using cartoon discussions for vocabulary acquisition in English language teaching. *Journal of Education and Future*. 2021. № 19. P. 49-60.
42. Rasouli F., Jafari K. A deeper understanding of L2 vocabulary learning and teaching: A review study. *International Journal of Language and Linguistics*. 2016. Vol. 4, № 1. P. 40-46.
43. Richards J. C., Renandya W. A. eds. Methodology in language teaching: An anthology of current practice. Cambridge: Cambridge university press, 2002. 415 p.
44. Rustambekovna A. F., Adambayevna K. I. The Effectiveness of Applying Video Materials in Communicative Language Teaching. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*. 2020. Vol. 8, № 2. P. 108-115.
45. Ruusunen V. Using movies in EFL teaching: The point of view of teachers. Master's thesis. 2011. 96 p.
46. Sherman J. Using authentic video in the language classroom. Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 275 p.
47. Singer N. Cartoons as the Incidental Vocabulary Acquisition Tool for English Language Learners. *Arab World English Journal*. 2022. Vol. 13, № 1. P. 330-341.
48. Teng M. F. Incidental L2 vocabulary learning from viewing captioned videos: Effects of learner-related factors. *System*. 2022. Vol. 105, 102736. 12 p.

49. Thornbury S. How to teach vocabulary. Pearson Education Limited. 2002. 185 p.
50. Tomlinson B. Materials development for language learning and teaching. *Language teaching Library*. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. 445 p.
51. Wilkins D. A. Linguistics in language teaching. London: Edward Arnold, 1972. 233 p.
52. Younas M., Dong Y. The impact of using animated movies in learning English language vocabulary: An empirical study of Lahore, Pakistan. *Sage Open*. 2024. Vol. 14, № 2. 12 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Розподіл активної, пасивної та потенціальної лексики з мультфільму «Нікчемний Я 2»

Активна лексика	Пасивна лексика	Потенційна лексика
Date	Unstoppable	Go nuts
Scared	Mindless	Hold the horses
Nervous	Spectacular	No way
Phony	Take over	Nut job
Evil	To rule	Tell me about it
Weird	Indestructible	In no time
Throw a party		
Step up		

Додаток Б

Співвідношення лексичних одиниць з чинною освітньою програмою 8 класу

Тематика програми	Лексика з мультфільму
Вираження почуттів та емоцій	Scared, hold your horses, nervous, go nuts, no way, tell me about it
Взаємини між людьми	Date
Характеристика та риси особистості	Weird, phony, evil, unstoppable, mindless, spectacular, indestructible
Дозвілля	Throw a party
Події та пригоди	Step up, take over, to rule, in no time

Додаток В

Комплекс вправ до чотирьох відео-фрагментів мультфільму «Нікчемний Я 2»

Part 1: Girls' bedtime routine

1. Look at the title and the image from the cartoon scene. What do you think the plot of the first clip will be about?

2. Look at the list of new words and phrases for the clip:

Vocabulary Bank	
Date	
Nut job	
Scared	
No way	
Hold the horses	

Answer the questions:

- What do you think *date* means here?
- Have you ever heard the phrases *nut job*, *no way* or *hold the horses* in English?

3. Guess the situation: What new word best describes the images?

A. _____

B. _____

C. _____

4. Watch the clip “Girl’s bedtime routine” and match the phrases below with the characters.

Girl 1 and Girl 2

Edith

Margo

Gru

1) A: Remember, Miss Jillian said she was arranging a date for you. _____
 B: Yeah, well, she is a nut job, and I’m not going on any date. _____
 A: Why not? Are you scared? _____

2) A: I was talking to Billy the other day. _____
 B: No way! _____

3) A: Hold the horses. Who are you texting? _____
 B: No one. Just my friend Avery. _____

5. Say it like Gru or the girls: Work in pairs. Make a mini-dialogue using two new words or phrases.

Examples: A: Let's call her now!

B: Hold the horses, I'm scared!

A: Are you going on a date with Mike?

B: What? No! He's a nut job.

Part 2: The secret mission in action

1. Match words or phrases from the sentences with their meanings.

- 1) He threw a party in his restaurant.
- 2) They went nuts when they saw these milkshakes.
- 3) That was weird.
- 4) I had to step up and take the mission.

A. to behave in a very strange or uncontrolled way

B. to take responsibility or initiative

C. strange or unusual

D. to organize a celebration

2. Look at the pictures of the characters from the second clip. Which sentence from the ex.1 best describes each picture and why?

Lucy

Eduardo

The Minions

Gru

3. Watch the clip “The secret mission in action” and tick (✓) the lines you hear.

1) Okay, that's weird. ___

2) And don't go nuts with the sprinkles! ___

3) I am throwing a big Cinco de Mayo party. __

4) Everyone else refused to work with you. But not me, I stepped up. __

Answer the questions:

- What is the context of the lines in the story? Explain and translate.
- What do you think Gru and Lucy's secret mission is?

4. Lexical twist: Choose the minion and make one 1-2 sentences with a new word or phrase.

Example: *He's very strange – Have you heard his jokes? They're weird to me.*

Part 3: Gru and his failed date with Shannon

1. Look at the key vocabulary from the third clip. In what way do you think these words and phrases might relate to Gru's date?

Vocabulary Bank	
Nervous	when you feel uncomfortable before or during situation
Phony	someone who pretends or who is fake
In no time	very quickly
Tell me about it	you say this when you totally agree and feel the same

2. Think about which of the characters looks:

- relaxed
- nervous
- excited
- phony

Gru

Lucy

Shannon

3. Watch the clip “Gru and his failed date with Shannon” and answer the following questions:

- 1) What Gru's actions confirm that he feels *nervous*?
- 2) When Gru says "tell me about it": What is his intonation at this moment?
- 3) Why does Shannon think Gru looks *phony*?

4. Put the sentences in the correct order.

1) Lucy: ever. officially the You had just date worst
 Gru: it. about tell Huh, me

2) Shannon: so accent Your is exotic.
 Gru: you Well, much. thank very
 Shannon: can I someone know that who you. fix for

in will be no talking time! you And normal
 3) Shannon: tell have to I you, nervous I about so tonight was.
 there's I just so out many there! mean, phonies

Part 4: El Macho's evil plan

1. Evil or not: What makes a character evil? Are these characters evil? Why (not)?

Dr. Nefario

Eduardo

Gru

2. Watch the clip “El Macho’s evil plan”. Fill in the gaps with the expressions below:

evil	spectacular	to rule	mindless
unstoppable	take over	indestructible	

- 1) I just need to get some things off my plate before we start _____ the world, that’s all.
- 2) Men like you, men like me... We should be _____ the world!
- 3) But now, it’s time for me to make a _____ return to _____ .
- 4) No, he’s not Kevin anymore. Now he is an _____ , _____ killing machine!
- 5) Stealing the Moon! Are you kidding? We would be _____ !

3. Imagine that you're El Macho and create a short story about your evil plan using 3-5 new words.

Example:

Додаток Г

Підсумкові тестові завдання до комплексу тренувальних вправ за мультфільмом «Нікчемний Я 2»

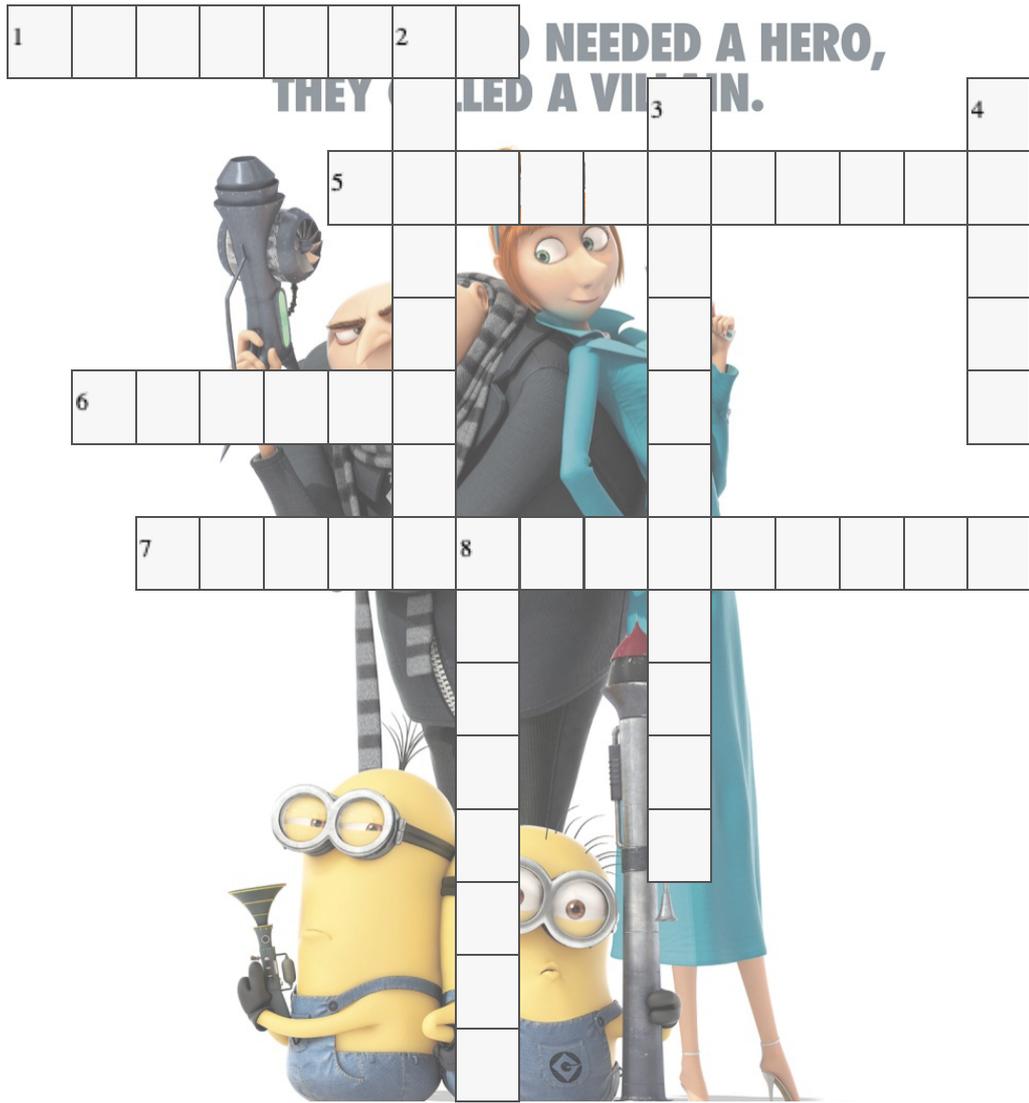
Lexical Test “Despicable Me 2”

Mission 1: Use your professional vocabulary

nervous	throw a party	go nuts	no way
phony	step up	tell me about it	evil

- 1) Someone has to do it. I'll _____”, said Lucy
- 2) Before the date, Gru looked really _____ .
- 3) El Macho is a truly _____ character.
- 4) When the dart gun hit her, Shannon totally _____ .
- 5) “You hate dating too? _____ !” said Gru.
- 6) He decided to _____ to impress his guests.
- 7) Gru said Shannon was _____ - she pretended to like him.
- 8) He has an army of minions? _____ !

Mission 2: Secret Crossword

Across	Down
1. very fast	2. without thoughts or control
5. can't be stopped	3. impressive and exciting
6. to lead or control people	4. very strange
7. can't be destroyed	8. to become the boss of something